

KÖNYVTÁRI TÁJÉKOZTATÓ

KÜLFÖLDI LAP SZEMLE

k i a d j a

az Országos Széchényi Könyvtár

és

a Magyar Szovjet Társaság Könyvtártudományi Szakosztálya

1. évfolyam

6. szám

1955. június

GONDOSABBAN IRÁNYITSUK A GYERMEKEK OLVASÁSÁTI

A tanulók kulturális látókörének kitágításában s az ifju nemzedék kommunista nevelésének egész nagy munkájában igen komoly helyet foglal el a könyvtár, hiszen a birtokában lévő könyvek a nevelés és tanítás igen hatásos eszközei.

A gyermekkönyvtárak hálózata az utóbbi években jelentős mértékben kiszélesedett, állományuk kibővült, olvasók száma megnövekedett. A könyvtárakban folyó gyermeknevelő munka színvonala azonban még mindig elmarad az élet követelményeitől s az ifju nemzedék sokirányú nevelésének feladataitól.

A legjobb gyermekkönyvtárak arra törekcsenek, hogy a kerületben lakó minden tanuló a könyvtár olvasója legyen s megtanulja felhasználni a könyveket saját maga többirányú fejlesztésére, valamint az ismeretek minél alaposabb elsajátítására. Ez a könyvtári munka az iskolák, a komszomol- és uttörőszervezetek közreműködésével történik.

De sajnos még mindig nem minden könyvtáros tesz meg minden tőle telhetőt, hogy a tanulókat bevonja olvasói közé, s még sok gyermeknél nem érezhető a könyvtár jó hatása. Ezek között olyan gyermekek is vannak, akiket az utcán való kóborlásról kell lezoktatni, s meg kell tanítani őket az olyan könyvek használatára, amelyek fel tudják kelteni bennük a

tudományok iránti érdeklődést és követésére méltó példákat mutatnak nekik.

Megfelelő bándsmód

A gyermekkönyvtárak munkája szoros kapcsolatban áll az iskola tanító és nevelő jellegével... Nem szabad azonban a könyvtárosoknak az iskolai munkamódszereket lemásolni s a tömegrendezvényeket az iskolai foglalkozások folytatásává változtatni. A legjobb gyermekkönyvtárak helyesen fogják fel feladataikat. Szélesítik a tanulók látókörét, ismereteiket gazdagítják, rámutatnak a különböző tudományok jelentőségére és gyakorlati alkalmazására. S mindez az iskolaitól eltérő, sajátosan könyvtári módszerekkel történik.

Mindenki előtt ismeretes az ifju olvasók különleges kiszolgálásának szükségessége. Ez a cél megköveteli, hogy a gyermekkönyvtárak kölcsönös osztályai vagyék figyelembe az életkori sajátosságokat. Ott, ahol erre megvannak a megfelelő körülmények, a fiatalabb és idősebb koru gyermekeknek külön olvasótermet kell nyitni. Ugyanezt a differenciált eljárást kell alkalmazni a tömegrendezvényeknél, a könyvek beszerzésénél, a helyiség kiválasztásánál és berendezésénél is.

Sok könyvtáros még mindig úgy kezeli a gyermekeket, mint a felnőtteket, és a gyermekkönyvtárban mechanikusan alkalmazza a felnőttek kiszolgálásának módszerét és formáit.

Több gyermekkönyvtárban a felnőttek számára készített nyomtatott katalóguscédulákból állítják össze a katalógusokat. Ennek következtében a katalógusok összeállítására fordított sok munka kárbavész. Gyakran vannak a gyermekkönyvtárakban olyan ankétek, amelyeken a tanulók terjedelmes előadásokkal szerepelnek, amelyeket különféle kritikai cikkekből másoltak ki s amelyeket a könyvtáros előre átjavított. Az is előfordul, hogy a gyermekek nem értik meg a számukra rendezett előadás tartalmát.

Sok könyvtáros feleslegesen "gyámkodik" az ifju olvasók felett, s meggátolja önállóságuk kifejlődését. A legjobb könyvtárak szívükön viselik az olvasók érdekeit s tudásszomjuk kielégítésére törekszenek. Több könyvtár azonban még a fejlettebb tanulóknak sem kölcsönöz ki olyan könyvet, amely a megfelelő osztály ajánló jegyzékében nem szerepel.

Az ilyen túlzott "gyámkodásnak" az a következménye, hogy sok gyermek otthagyja a gyermekkönyvtárt. Más úton szerez magának könyvet, s olyan irodalmat olvas, ami korához végkép nem való.

Még a könyvek kollektív megvitatása is, amelynek célja az olvasottakról alkotott egyéni vélemény szabad kicserélése, gyakran úgy folyik le, hogy a gyermekek előre megállapított sorrendben, pontosan megjelölt kérdésről szólnak fel, s már kezükben tartják a feltett kérdésre adandó válasz leírt szövegét.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

kozik ez a gyermekkönyvtárak munkájára is. Gyakran előfordul, hogy a gyermeklélektannal nem foglalkozó könyvtáros unalmas, oktató beszélgetést folytat a gyermekekkel a könyvekről. Nem csoda, ha sok fiatal olvasó mindenképen kerülni igyekszik az ilyen érdektelen társalgást.

Tömegrendezvények alkalmával a könyvtáros hozzáértéssel és nevelői tapintattal indítsa el a gyermekekkel való beszélgetést. A munka sikere attól függ, mennyire ismeri a könyvtáros az irodalmat és milyen érdekesen tud arról beszélni. Ellenkező esetben elveszti az ifjú olvasó bizalmát és tiszteletét.

A legjobb könyvtárosok mindegyike gyermekkel külön foglalkoznak. Úszinte és bizalmas hangon, lelkesen beszélnek a könyvekről és a művek hőseiről, mindarról, ami a szovjet gyermeket érdekkelheti. A könyvtárosnak természetesen tisztában kell lennie a könyvben előforduló valamennyi kérdéssel. A gyermekkönyvtárak munkatársainak elsőrendű feladata, hogy a tanulóknak sokirányú érdeklődést ébresztzenek fel, a szöveget teljes mértékben megértsék. Ez a feladat az olvasókkal való helyes egyéni foglalkozás és tömegrendezvények útján érhető el.

A tömegmunkában sincs helye a formalizmusnak, szemiatizmusnak, egyhanguságnak. Minél gyakrabban kell alkalmazni a szárazokozva tanulás olyan közkedvelt formáit, mint az irodalmi játékok vagy "utazás" a könyvek segítségével és a szépirodalmi meseórák. Ilyeneket - őszintén szólva - az utóbbi időben elig rendeztek a könyvtárak.

A gyermekek örömmel dolgoznak a különböző szakkörökben, ha azok jól vannak megszervezve, ha a munka a résztvevők önálló tevékenységére épül s fejleszti érdeklődésüket a tudományok, a könyvek iránt.

A valóság megismertetése

Nagy sikerrel propagálja a természettudományos könyveket a gorkiji Lenin-gyermekkönyvtár. Dolgozói minden lehetőséget megtesznek a közérdekű tudományos könyvekkel való foglalkozás élénkítésére. Érdekes rendezvény volt pl. Verzinin: "Robinson nyomdokain" c. könyvének a botanikus kertben tartott kollektív megvitatása.

A legjobb könyvtárosok a könyvek segítségével a valóságot a maga bonyolultságában és sokrétűségében igyekeznek feltárni a gyermekek előtt. Sok gyermekkönyvtárban azonban még mindig csak egy oldalról világítják meg a művek tartalmát.

Az előadások, kollektív könyvviták alkalmával, vagy ha szépirodalmi műveket ajánl a gyermekeknek a könyvtáros, az ifjú olvasók figyelme kizárólag a műben szereplő pozitív hőskre irányul. A gyermekeket nem nevelik a könyvben leírt negatív jelenségek megbírólására.

Művészi nevelés

Mivel a könyvtárosok a gyermekek szellemi és erkölcsi nevelését tekintik feladatuknak, gyakran szem elől tévesztik az esztétikai nevelés szükségességét, nem gondoskodnak eléggé a gyermekek szépirodalmi ízlésének fejlesztéséről, s nem segítik őket abban, hogy a szépirodalmi

műveket mint műalkotásokat élvezzék. Az olvasott könyvekről folytatott beszélgetés közben ritkán veti fel a könyvtáros az olvasók előtt a művészi értéknek, a hősök ábrázolásmódjának, a nyelv gazdagságának és szépségének, vagy a tájleírás finomságának kérdéseit.

A kifejező olvasás és a művészi foku mesélés nagy szerepet játszik a gyermekek izlését fejlesztő esztétikai nevelésben. Nemcsak abban segítik ezek a gyermekeket, hogy helyesen fogják fel a mű tartalmát, hanem érzékeltetik a könyv művészi értékét is, mindazt, amit a fiatal olvasók önálló olvasásuk folyamán még nem tudtak megérteni.

Sajnos azonban, sok könyvtáros a kifejező olvasást jelentéktelen dolognak tartja s csak bevezető és zárószavait gondolja át előre, nem törekszik azonban arra, hogy művésze legyen a felolvasásnak, nem vigyáz eléggé a logikai hangsúlyra, s nem igyekszik érzelmeket kelteni az ifjúságban.

A könyvek jellemformáló hatása

A gyermekkönyvtárak dolgozói keveset foglalkoztak eddig azzal a kérdéssel, hogy milyen hatással van egy-egy rendezvény a gyermekekre, mennyiben járult hozzá az olvasottak mélyebb megértéséhez s mit váltott ki az olvasókból.

A kért könyvek kikölesönzése, a matinékra vagy ankétokra való toborzás igen fontos munka, a könyvtáros feladata azonban nem korlátozódik ezekre. Ha a gyermek lelkesedéssel beszél a könyv valamely hősről, de nem törekszik arra, hogy maga is hozzá hasonlóan éljen, nyilvánvaló, hogy munkánk még mindig nem volt elég hatásos, még mindig vannak lényeges hiányosságai.

A könyvtár nevelő munkájához hozzátartozik az olvasók fegyelmezett, kulturált magatartásra való nevelése is. Moszkva központi gyermekkönyvtárában a gyermekek még akkor is fegyelmezettek maradnak, ha nagy tömegben vannak együtt. A gyermekek és a könyvtáros halkan beszélgetnek, hogy ne zavarják az olvasóteremben dolgozókat.

De még mindig nem minden könyvtárban folyik a gyermekek előzékenységre, rendszeretetre, fegyelmezettségre nevelése.

A hiányosságok okai

Melyek a gyermekkönyvtárakban előforduló hiányosságok legfőbb okai?

Sok tanult, tapasztalt, munkáját lelkesen végző könyvtárosunk van, akik egész erejüket beleadják az ifjúság nevelésébe. Rajtuk kívül van azonban a gyermek-, különösen pedig az iskolai könyvtárakban több olyan megfelelő felkészültséggel nem rendelkező dolgozó, aki úgy tekinti a könyvtárat, mint valami csendes menedékhelyet. A gyermek- és iskolai könyvtárak képesített kádereinek felkészültsége távolról sem felel meg a velük szemben támasztott követelményeknek.

A gyermekkönyvtárak hiányosságainak másik oka a nem kielégítő módszertani és szervezeti irányítás a népművelési intézmények, az oktatási osztály és a módszertani kabinet részéről. Nem gondoskodnak a legjobb

tapasztalatok széleskörű terjesztéséről, nem tárják fel elég mélyrehatóan a gyermekekkel való munka fogyatékoságait és nem nyújtanak megfelelő segítséget ezek leküzdésére.

Több népművelési intézmény, ahelyett, hogy a könyvtárosok figyelmét az olvasás egyéni vezetésére, a tömeges könyvpropaganda minőségi megjavítására és eredményesebbé tételére irányítaná, az ankétok, matinéék és egyéb tömegrendezvények száma szerint értékeli a könyvtárak munkáját.

Meg kell javítani a gyermekkönyvtárak dolgozóinak képzését, meg kell erősíteni munkájuk módszertani irányítását, továbbá meg kell szervezni az élenjáró könyvtárak tapasztalatainak, valamint a legjobb könyvtárosok pedagógiai eljárásainak, fogásainak általánosítását és széleskörű terjesztését.

A jövő útja

Mindez lehetővé fogja tenni, hogy a gyermekkönyvtárak aktív segítséget nyújtsanak az iskolának. A gyermekkönyvtáraknak minden eszközük megvan ahhoz, hogy fejlesszék a gyermekekben a könyvek szeretetét, tárgítsák látókörüket, felkeltsék érdeklődésüket a tudomány és technika különböző ágai iránt s rámutassanak arra, miként lehet a tanultakat a termelésben s a mindennapi életben alkalmazni. A közérdekű tudományos és szépirodalmi könyvek széleskörű propagálása útján ránevelhetik a könyvtárosok a gyermekeket a munkaszeretetre, megismertethetik velük a különféle foglalkozási ágakat és szakmákat, a gyárak, üzemek, bányák, gép- és traktorállomások, kolhozok és állami gazdaságok munkáját. Ezzel egyúttal segítséget nyújthatnak a könyvtárak az iskolának a politechnikai képzés megvalósítása és továbbfejlesztése terén is.

A könyvtáraknak sok olyan munkamódszerrel és munkaformával kell rendelkezniük, amelyek megfelelnek a gyermekek életkori sajátosságainak, a színes és romantikus dolgok iránti vonzódásuknak. A gyermekekkel foglalkozó valamennyi könyvtárosnak ismernie kell minden egyes olvasót, ki kell tudnia választani a fejlődésükhöz, haladásukhoz legmegfelelőbb könyvet és meg kell találnia a módot ahhoz, hogy tapintatosan, az oktatási cél erőltetett hangsúlyozása nélkül segítsen a tanulónak a mű tartalma és művészi értéke megértésében.

A gyermekkönyvtárak sikere nagy részben attól függ, milyen szoros az iskolák nevelő testületével, az uttörő- és komszomolszervezetekkel és a gyermekolvasók szüleivel való kapcsolatuk. A gyermekkönyvtárak a társadalom segítségével fel fogják tudni emelni munkájuk elméleti színvonalát és teljesíteni fogják az előttük álló feladatokat.

= Bibliotekar^o, 1955. 5.sz. 1-4.lap.

200 ÉVES A MOSZKVAI EGYETEMI KÖNYVTÁR

Irta: Szpirina E.
a Moszkvai Állami Egyetem Tudományos Könyvtárának
igazgatója

1955 május 7-én ünnepelte alapításának 200. évfordulóját a Moszkvai Egyetem, mely első napjaitól kezdve Oroszország legnagyobb tudományos és művelődési centruma.

A Moszkvai Egyetem alapítója, a lángeszű Lomonoszov, maga is az egyetem legfontosabb intézményének tekintette a könyvtárat a tudományos munka és az oktatás szempontjából s ezért aktív részt vett megszervezésében.

Az Egyetemi Könyvtár állományának gyarapítására kiutalt első összeg mindössze 4.000 rubel volt. Azoknak a könyveknek a mintajegyzékét, amelyeknek a könyvallomány alapját kellett képezniük, a Tudományos Akadémia tagjai állították össze az új orosz tudományos intézménynek, a Moszkvai Egyetemenek nyújtott segítség keretében. Az akadémikusok elég terjedelmes könyvjegyzékeket készítettek az orvostudomány, filozófia, jog, fizika, matematika, esillagászat, a hadi és polgári építészet, szobrászat, festészet, filológia köréből.

Nagy része volt az Egyetemi Könyvtár gyarapítási programjának összeállításában Vaszilij Trediakovszkijnak, az ismert orosz költőnek.

Az Egyetem széles körben propagálta a könyvtárat. A "Moszkovszkije Vedomoszti"-ban /1756. jul. 5. 24. szo/ a következő hirdetést tették közzé: "A moszkvai Császári Egyetemi Könyvtár, mely jelentős száma könyvvel rendelkezik majdnem minden európai nyelven, a tudomány és az olvasás kedvelőinek örömeire holnap és azt követőleg minden szerdán és szombaton délután 2-5 óráig nyitva lesz."

Ily módon el lehet mondani, hogy az Egyetemi Könyvtár eleitől kezdve nyilvános könyvtárként végezte a maga munkáját, nyitva állt minden olvasni óhajtó előtt. Érdekes azt is megjegyezni, hogy az Egyetem fennállásának első éveiben széles körben propagálta a lakosság közt előadásait is. Az előadásokat mindenki látogathatta.

De a könyvtár egész fennállása alatt nyilvános könyvtárként működött. Látogatói között szép számmal voltak külföldiek.

A XIX. század elejéig három személyből állt a könyvtár egész személyzete: a könyvtárosból, egy segéderőből és a raktárosból. A könyvtáros gyakran egyik professzor volt, aki ezért a munkájáért, mint "állás-halmozó" 100 rubelt kapott évenként. A magiszter - a segéderő - 50 rubel pótdíjat kapott egy évre. A raktáros feladatát gyakran látták el egy

temi hallgatók 20 rubeles évi fizetésért.

A könyvtár az Egyetem épületében működött. Könyveken kívül herbariumot, ásvány-gyűjteményeket és más tárgyakat is őrzött. A könyvtár helyiségét gyakran használták előadóteremként.

A könyvtár fejlődéséről beszélve, szólni kell arról a szerepről, amit ebben az Egyetemi Nyomda játszott. Tevékenységének első napjaitól kezdve nagy tudományos és irodalmi kiadó volt, mely főleg tudományos könyveket nyomtatott, egyebek között itt készültek az első orosz tankönyvek. Sok kiváló külföldi tudós és író nem egy művét a Moszkvai Egyetemen fordították le először orosz nyelvre s ennek nyomdájában adták ki.

A nyomda minden kiadványát megkapta az Egyetemi Könyvtár kötelező példányként; ez is elősegítette állományának gazdagodását.

A XVIII. század hetvenes éveinek végét a reakció megerősödése jellemzi. II. Katalin határozott intézkedéseket hoz a "privilégiumok" felszámolására, s bezáratta Novikov nyomdáját, betiltotta az Egyetem mellett működő tudományos társaságot, megerősítette a cenzura szerepét. Mindez igen rossz hatással volt a könyvtár helyzetére és állományára.

A XIX. század első éveiben kezdett az Egyetemi Könyvtár többé-kevésbé rendszeresen könyveket vásárolni, a beszerzési hitelkeret azonban elégtelen marad.

Az 1812-es Honvédő Háború alatt a könyvállomány majdnem teljesen elégett. Csak jelentéktelen részét - hat láda ritkaságot - sikerült elszállítani. Az egyetemi adminisztráció nem biztosította idejében a könyvtár és a levéltár megmentését.

A háború befejezése után a haladó értelmiség igen eleven részt vett az Egyetemi Könyvtár helyreállításában. Már 1813-ban 5.000 kötetet gyűjtöttek össze számára. Tudományos intézmények és egyes személyek egész könyvgyűjteményeket, továbbá kéziratokat, egyes kiadványokat ajándékoztak a könyvtárnak.

1818-ban építették fel az Egyetem új épületét a Mohován. 1820-ban két kari könyvtárat létesítettek a hallgatók számára, az egyiket az orvostanhallgatóknak, a másikat a többieknek. E könyvtárakat a haladó professzorok és maguk a diákok szervezték meg, gyűjtésből származó pénzen vásárolták a könyveket. A XIX. század végén már négy ilyen könyvtár működött.

1822-ben Rejszsz professzor lett az Egyetemi Könyvtár könyvtárosa. Rejszsz a könyvek osztályozásának eredeti rendszerét dolgozta ki, s az ő vezetésével négy év alatt betürendes és szakkatalógus készült, mely abban az időben nagy lépést jelentett előre a könyvtárügy fejlődésében.

Rejszsz osztályozási rendszere idealista elveken alapult, s gyakorlatilag elég bonyolult; de minden hibája ellenére is lehetővé tette az állomány meghatározott rendben való felállítását.

A Moszkvai Egyetem és az egyes karok fejlődésével égető szüksége

mutatkozott annak, hogy a diákok számára különleges kari könyvtárakat létesítsenek. Ezek a könyvtárak a professzorok vagy maguk a diákok kezdeményezésére keletkeztek. Így létesült könyvtár a nyelv- és irodalomtudományi karon a XIX. század nyolcvanas éveiben. Könyvtárat szerveztek a jogi és a fizikai-matematikai karon is. Az állományt részben a kar állami költségvetése terhére fejlesztették, jelentős szerepet játszottak azonban maguknak a diákoknak a fillérei és a professzorok áldozatkészsége is. Később igen nagy mértékben hozzájárultak ezek a könyvtárak a marxista irodalomnak a hallgatók között való terjesztéséhez.

A XIX. század második felében a Központi Könyvtárban még az elemi feltételek is hiányoztak az állomány elhelyezésére és az egyre növekvő számú olvasók kielégítésére. Az 1884-es szabályzat szerint a könyvtár létszáma mindössze nyolc személy, ami elégtelen volt a kétműszakos olvasótermi és kölcsönzői munka biztosítására.

A múlt század kilencvenes éveiben kezdték el és fejezték be a külön könyvtári épület felépítését.

Az új helyiségben a könyvtár 1901. szeptember 1-én kezdte meg munkáját. Erre az időre állománya megközelítette a 275.000 kötetet. Lehetőség nyílt arra, hogy rendezze állományát és hogy megszervezze a differenciált olvasószolgálatot. Professzori és hallgatói olvasótermeket nyitottak, felállították a katalógusok osztályát és a külföldi könyvrendelések irodáját.

Az állomány raktári elhelyezése Rejszsz rendszere szerint történt.

Az egyes személyektől kapott könyvgyűjtemények felállítása változatlan maradt. Ezek a mai napig megőrizték azt a felállítási rendet, amelyben a gyűjtőktől átvették őket.

A XIX. század végére már a hazai és külföldi tudományos irodalom kiválasztásának teljessége jellemezte a Moszkvai Egyetemi Könyvtár állományát.

A Moszkvai Egyetem fennállásának első évtizedétől kezdve az a nemes hagyomány alakult ki az Egyetemen kapcsolatba kerülő tudósok között, hogy a könyvtárnak adományozták az életük folyamán gyűjtött személyes könyvtárukat. Ha figyelembe vesszük, hogy a könyvtár által vásárolt könyveket cenzurálták is, így sok nem került a könyvtár polcaira, akkor a magánszemélyek által adományozott könyvgyűjtemények értéke még nyilvánvalóbbá válik.

E rövid cikkben nem lehet jellemezni ezeket a könyvgyűjteményeket, de fel kell sorolni legalább néhányat, a legérdekesebbeket, elsősorban a Murav'evok, a Turgenyevok, s M. M. Kovalevszkij könyvtárát.

A Murav'evok könyvtárát a dekabrista Nikita Mihajlovics Murav'ev anyja adta át az egyetemnek 1844-ben. Ennek a könyvtárnak az átadásakor a cenzura szervei a következő feltételeket szabták ki: nem szabad elkülönítve raktározni, hanem be kell sorolni az összállományba, szétosztva a különböző raktárakba.

Csak a Nagy Októberi Szocialista Forradalom után gyűjtötte újra

Össze Murav'ev könyvtárát néhány könyvtáros, végignézve a raktár összes polcait. A könyvtár több mint 4.000 kötet könyvből és folyóiratból áll. A Murav'evék könyveinek saját ex librise van, ami megkönnyítette felkutatásukat.

A Turgenevek könyvtárát Ivan Petrovics és Nikolaj Ivanovics Turgenev gyűjteményei alkotják. Ivan Turgenev sok Novikov kiadással rendelkezett. Tekintve, hogy a Moszkvai Egyetem Könyvtára csaknem teljesen leégett, a Turgenev könyvtárban lévő Novikov kiadások rendkívül értékesek. A Turgenev gyűjteményben sok Oroszországról szóló külföldi mű is van. Ezt a könyvtárat is szétszedték, és csak nemrég állították vissza, mint különgyűjteményt.

M. M. Kovalovszkij könyvtárát 1916-ban tett végrendelete alapján adták át a könyvtárnak. 15.000 kötetből áll. Különösen érdekes Engela: "A család, magántulajdon és az állam eredete" című németnyelvű könyve. Engela sajátkezű orosz bejegyzésével: "Makszim Kovalovszkijnak Londonban, 1891. november 6-án. A szerző".

Ebből a könyvtárból sok könyvet használt Marx, amiről M. Kovalovszkij is ír.

Igen érdekes a többi gyűjtemény is. Számuk eléri a hatvanat.

A Moszkvai Egyetemi Könyvtárban tudományos szempontból igen értékes a ritka-könyvek és kéziratok gyűjteménye.

Köztük van a szláv ősnymtatványok gyűjteménye, melyben a leghíresebb orosz nyomdászok /Ivan Fedorov, Petr Msztiszlavec, Andronik Nevezsa, Buzcev, Radisevskij, stb./ művei is találhatóak. A könyvtárban van az épségben fennmaradt "Aposztol" című görög nyelvű kéziratot könyv, mely Rettegett Iván nagyanyjái, Szovf'ja Paleolog-é volt. A kéziratot, mely 1072-es keltezésű, Dukasz Mihály bizánci császár parancsára írták a legvékonyabb pergamentre, s gyönyörű miniatúrákkal díszítették.

A könyvtárban nagy orosz íróktól és költőktől is őriznek kéziratokat; pl. Gogol' "Holt lelkek" című regényének cenzurapéldányát a cenzura javításával, Turgenev: "Egy vadász feljegyzései" című műve második részének kéziratát, Zsukovszkij Ilias-fordításának kéziratát.

Gondosan őrizi a könyvtár Avicenna, Aristoteles, Platon, Titus Livius, Euklides műveinek ritka kiadásait, Newton, Kepler, Kopernikus művének még életükben megjelent kiadásait. A könyvtárnak teljes gyűjteménye van Horatius, Vergilius, Petrarca középkorban kiadott műveiből.

Összegezve a fenti eredményeket, megállapíthatjuk, hogy a Moszkvai Egyetemi Könyvtár a forradalom előtt igen értékes összetételű állományt gyűjtött össze. Ez az állomány azonban a Nagy Októberi Szocialista Forradalomig korántsem volt kielégítő. Csak az Októberi Forradalom teremtett széles lehetőségeket, hogy a tömegek a kultúra minden kincsével megismerkedhessenek. "Tudományt a dolgozóknak", - ez a jelszó határozta meg ettől kezdve a Moszkvai Egyetem és Könyvtára egész tevékenységét.

1919 szeptember 22-én a Moszkvai Egyetem Tudományos Könyvtárának /Központi Könyvtárának/ helyiségében nyílt meg az egyetemi és főiskolai könyvtárak kongresszusa, mely kidolgozta az egyetemi és főiskolai könyvtárak szabályzatát és használati feltételeit.

Eltételezve a dokumentumok néhány hibájától, egységességet és tervezettségét vittek az egyetemi és főiskolai könyvtárak életébe, szilárd alapokat teremtettek munkájuk továbbfejlesztése számára.

1920-ban egy külön kormányrendelet köteleseplésnyit juttatott a Mosz Állami Egyetem Könyvtárának minden nyomatott műből, amely az OSzSzSzk területén megjelent. Sok könyvet kapott az egyetem az államosított könyvtárak anyagából is. Sok professzor ajándékozta oda magánkönyvtárát. Így pl. az egyetem herbariumának őre, D. P. Szürajacsikov professzor a könyvtárnak adta igen értékes könyvgyűjteményét Oroszország flórájáról, ez a gyűjtemény több mint 5.000 kötetből állt.

A polgárháború befejeztével, amikor diplomáciai kapcsolat létesült több országgal, megélénkült a könyvtár külföldi beszerzési munkája. 1926-ban már 708 külföldi időszak kiadványra fizetett elő a könyvtár.

Igen sokat tett a Moszkvai Egyetemi Könyvtárért igazgatója, a kiváló könyvtári szakember, A. I. Kalisevszkij. Az ő vezetése alatt rendezték meg az Egyetemi Könyvtárban az első tanfolyamokat tudományos könyvtárosok képzésére. Ezek alapján szervezték meg később a felsőfokú könyvtári tanfolyamokat.

A Moszkvai Egyetemi Könyvtár szervezeti felépítésében azonban volt egy komoly hiba. A Központi Könyvtár el volt szakítva a hallgatók oktatásának szolgálatától, nem irányította a kari könyvtárakat, holott azok időnként igen nyomoruságos helyzetben voltak.

A Munkás-Paraszt Ellenőrzés Népbiztossága, mely 1930-ban felülvizsgálta a Moszkvai Egyetem Tudományos Könyvtárát, felhívta a figyelmet a kari könyvtárak rossz helyzetére és irányításuk hiányaira.

A Népbiztosság javaslata szerint a Moszkvai Egyetem összes könyvtárának közös hálózatot kell alkotnia, mely a következő részekből áll: a/ központi könyvtár, b/ kari könyvtárak, c/ a szemináriumok és a laboratóriumok letéti könyvtárak.

Bár ezt a javaslatot ezekben az években nem sikerült teljesen megvalósítani, mindazonáltal a hallgatók munkafeltételeit a szükséges irodalom biztosításával megjavították. 1931-ben nyílt meg a műszaki-matematikai kar hallgatóinak az olvasóterme, 1932-ben a 300 férőhelyes biológiai, földrajzi és kémiai kari olvasóterem. A diákszállásokon is szerveztek olvasótermet nagy kézikönyvtárral.

1932-ben a Közoktatási Népbiztosság A. M. Gorkij irodalmi és társadalmi működése negyvenéves évfordulójának megünneplésére a moszkvai és a leningrádi egyetem könyvtárának a Gorkij nevet adta.

1933-ben az OSzSzSzk külön rendelete tudományos kutató intézeti jellegűt adott a Moszkvai Egyetemi Könyvtárnak.

1934-ben megváltozott a Tudományos Könyvtár szerkezeti felépítése. Két, egységes vezetés alatt álló főrésze osztották: a tulajdonképeni tudományos könyvtárra és a tankönyvtárra, mely a különböző karokat látta el a szükséges irodalommal.

A Tudományos Könyvtáron belül 1934-ben a következő osztályok voltak: gyarapítási, feldolgozó, olvasószolgálati, raktári, tudományos-bibliográfiai.

A könyvtár felépítése a háboru előtti évek folyamán lényegében változatlan maradt.

A Nagy Honvédő Háboru időszakában a Tudományos Könyvtár kénytelen volt átszervezni tevékenységét. Könyveit már a háboru első napjaiban keletre szállították.

A tanulmányi irodalom állományát az egyetemmel együtt Ashabadba vitték. A könyvtár e nehéz körülmények közepette is biztosította a hallgatók számára a szükséges irodalmat.

A dolgozók kicsiny, Moszkvában maradt csoportja vigvázott a könyvtár épületére, s önfeláldozóan küzdöttek a bombák ellen, amelyeket a fasiszta barbárok dobtak le 1941 őszén.

1941 októberében robbanóbomba esett a Moszkvai Egyetem előadótermeire, ahol a tankönyvtár volt elhelyezve. Elpusztultak a tankönyvtár katalógusai és az állomány egy része, melyet nem szállítottak el a keleti körzetekbe. A tankönyvtár dolgozói fáradtságos munkát végeztek a háboru végén: a félig lerombolt épületben a könyvek százait gyűjtötték össze levelenként és újra felállították a katalógusokat.

A nehéz viszonyok ellenére a Moszkvai Egyetemi Könyvtár élete egy napra sem állt meg az egész háboru alatt: szerzeményezett, kölcsönzött, bibliográfiai tájékoztatásokat nyújtott.

Igen sokat tett a Tudományos Könyvtár a Szovjet Hadsereg kórházainak patronálásával.

1943-ban, az evakuációból való visszatéréskor megindult a tudományos könyvtár épületének újjáépítése. Új könyvgyűjtemények kerültek a könyvtárba; a volt történeti, filozófiai és irodalmi intézet könyvtárai /260.000 kötet/ és több magángyűjtemény is. 1944 elején megnyitották a professzori és az általános olvasótermeket. Új osztályok keletkeztek: a ritka könyvek és kéziratok osztálya, a Moszkvai Egyetem történetének muzeuma, a humán fakultások tankönyvtára.

1945 decemberében a Moszkvai Egyetem Tudományos Könyvtára első kategóriájú könyvtárrá lett és azon intézmények közé került, amelyek kötelespéldányt kapnak a Szovjetunió területén megjelent összes nyomtatott műből.

Igen jelentős volt a szovjet tudomány és kultúra fejlődése szempontjából, hogy a kormány határozatot hozott a Moszkvai Egyetem új, Lenin-hegyi épületének felépítéséről és a tudomány e palotájában egy 1.200.000 kötetes központi könyvtár szervezéséről a természettudományok

és exakt tudományok részére.

A Tudományos Könyvtárra hárult ezzel az újonnan létesítendő könyvtárral kapcsolatban az állománygyarapítás és a feldolgozó munka. Természetes, hogy az egyetem tudósainak segítsége nélkül a könyvtár nem tudta volna biztosítani a munka magas színvonalát.

A Moszkvai Egyetem új épületében 1953 szeptember 1-én kezdődött meg a tanítás. Ugyanezen a napon kezdte meg munkáját az új könyvtár is.

Erre az időre a Moszkvai Egyetem Könyvtárainak egész hálózata - beleértve a tudományos /központi/ könyvtárat is - már kb. 5 millió kötettel rendelkezett. Az Egyetem egysége - egyes részei területi elszakítottasága ellenére - magával hozza a könyvtár egységét is; a könyvtár egy vezető alatt és egységes terv alapján működik.

Az Egyetemi Könyvtár felépítése jelenleg a következő:

A mohovai régi épületben van a humán jellegű tudományos könyvtár több mint 2 millió kötettel.

A Lenin-hegyen, az új épület főszárnyában, vannak a geológiai, műszaki és matematikai, földrajzi szakkönyvtárak /egyenként 600 ezer kötetes raktárral/.

A biológiai, fizikai, kémiai és esillagászati szakkönyvtárak a megfelelő karok épületeiben helyezkednek el és saját raktárral rendelkeznek.

Az Egyetem régi épületében a humán karokon vannak a történelmi, filológiai, filozófiai, jogi, közgazdasági és újságírói szakkönyvtárak.

A Lenin-hegyen minden szakkönyvtárnak van professzori és hallgatói olvasóterme. A humán karok szakkönyvtárainak egy közös olvasóterme van a tudományos dolgozók számára, a hallgatóknak pedig két fakultátsági olvasójuk 500 férőhellyel.

A tudományos könyvtárban /a Mohován/ a professzorok és előadók, aspiránsok és az egyes karok felső évfolyamu hallgatóinak kölcsönzőnek.

A Lenin-hegyen a magasépületben vannak a központi kölcsönző és a szakkönyvtárak kölcsönzői.

A tankönyveket az 1., 2. és 3.sz. tankönyvtárakban adják ki a hallgatóknak.

Ezenkívül van még általános kölcsönző a Lenin-hegyi új egyetemi épület munkásai és alkalmazottai számára, műszaki olvasóterem a mérnököknek, szépirodalmi könyvtár a hallgatóság számára.

A Könyvtárnak összesen 45 olvasóterme van. A férőhelyek száma 1.900, ebből 1.625 a hallgatóságé.

1945-ben az Egyetemi Könyvtár összesen 3,799.740 kötetet forgalmazott. A személyforgalom 1,611.005 volt.

Az utóbbi években a tudományos-bibliográfiai osztály számos mun-

kát adott ki. 1951-ben jelent meg "A kémia története a Szovjetunióban" témájú bibliográfia. Nyomdában van a Moszkvai Egyetem híres professzorainak - V. N. Ssepkin nyelvész, D. N. Anucsin geográfus, O. M. Bodjanszkij szlavista - munkásságának bibliográfiája.

A Moszkvai Állami Egyetem 200 éves jubileumára adták nyomdába a Moszkvai Egyetemen a szovjet időszakban megvédett disszertációk teljes bibliográfiáját. Az első füzet, mely a fizikai és matematikai tárgyú disszertációkat tartalmazza, a közeljövőben jelenik meg. Elkészült "A Moszkvai Egyetem történetével foglalkozó irodalom ajánló jegyzéke".

A Moszkvai Egyetem Tudományos Könyvtára igen komolyan hozzájárult az Egyetem történetének feldolgozásához. 1952-ben jelent meg N. A. Peneskonak, a könyvtár tudományos munkatársának "A Moszkvai Egyetem alapítása" című monográfiája.

Az előttünk álló jubileumra N. A. Penesko megírta és nyomdába adta az "Adalékok a Moszkvai Egyetem történetéhez" című háromkötetes művét. A kötet közli az Egyetem fennállásának első éveiből való professzori konferenciák jegyzőkönyveit latin és francia fordításban.

A közeljövőben fog megjelenni N. N. Mel'nikova "A Moszkvai Egyetem kiadványainak bibliográfiája 1756-1777" című műve. Ez a kor az úgynevezett "Novikov-előtti" időszak, melynek kiadói tevékenysége alájában véve kevésbé ismeretes.

Az évfordulóra könyvtártudományi kérdésekkel foglalkozó elméleti konferenciát készít elő a könyvtár. A konferencia előadásainak többsége meg fog jelenni a "Tapasztalatcsere" c. közleményekben.

Összegezve a Moszkvai Egyetem Tudományos Könyvtára 200 éves tevékenységének eredményeit, ki kell emelni hatalmas tudományos szerepét. Mint nagy tudományos központ működött, a hazai és külföldi tudósok sok nemzedéke tudományos eszméinek tárháza volt.

Meg kell azonban jegyezni, hogy a könyvtár munkájában még sok komoly hiba is van: nem tanulmányozzák eléggé az állományt a gyarapítás szempontjából; az irodalom elég nagy része hozzáférhetetlen; még mindig nem alakították ki a katalógusok egységes rendszerét az összes anyagotályon; nem tanulmányozzák eléggé az olvasók kielégítetlen **kerését**.

Ünnepelve a dicső évfordulót, a Moszkvai Egyetem Tudományos Könyvtárának baráti kollektívája még következetesebben dolgozik azon, hogy egyre jobban elégítse ki az Egyetem tudományos munkatársainak és hallgatóinak változatos kéréseit.

= Bibliotekar', 1955. 5.sz. 28-35.lap.

Hazanov, A.:

HOGYAN VÁLASSZUK KI A KÖNYVET?

/Plakát az olvasóknak./

A tapasztalat szerint még távolról sem minden olvasó képes önállóan könyvet választani magának. Különösen áll ez az ifjuságra.

Célszerű ezért, ha minden könyvtárban van olyan plakát, amely szemléltetően mutatja: milyen eszközöket lehet felhasználni a könyvek kiválasztásánál. Ilyen plakátot állított össze a moszkvai városi módszertani kabinet. A plakát címe: "Hogyan válasszuk ki a könyvet?" Az egyes részek szemléltetően bemutatják azokat az alapvető könyvtári segédeszközöket, amelyek megkönnyítik a könyv kiválasztását.

Nézzük meg ennek a hat résznek a tartalmát.

Az elsőn a szakkatalógus rajza és annak a katalógusfióknak nagytöltött képe látható, melyben a természettudományi irodalom cédulái vannak. Látható az osztólapok egész rendszere.

A második rész a betűrendes katalógus szerepét világítja meg.

A harmadik a könyvtáros tanácsaira hívja fel a figyelmet. Két fényképen a könyvtáros és az olvasók könyvekről és az olvasásról való beszélgetését látjuk.

A negyedik rész a broszúra-tartó dobozokat, kiállításokat és könyvtári plakátokat népszerűsíti. Rajzban mutatja be "A tudományos-ateista propaganda" című dobozt, "A párt gondoskodása a nép jólétéről" témájú könyvkiállítást és a "Tanulmányozzatok az újítók tapasztalatait" című könyvtári plakátot.

Az ötödik a témakatalógusok jelentőségével ismerteti meg az olvasót. Példaként három kartotékot ábrázol: "A szovjet nép sikerei az öt-éves terv teljesítéséért vívott harcban", "A Szovjetunió a békeharc élén", "A szovjet irodalom a világ leghaladóbb, legeszmeibb irodalma."

Végül a hatodik rész a bibliográfiát propagálja. Példaként bemutatja a különféle bibliográfiai kiadványok /tematikus könyvjegyzékek, beszélgetések könyvekről, olvasótervek, stb./ fedőlapjait.

Nyilvánvaló, hogy más hasonló plakátot is lehet készíteni, alkalmazkodva az olvasók összetételéhez és az egyes könyvtárak sajátosságaihoz...

HOGYAN VÁLASSZUK KI A KÖNYVET ?

A KÖNYVEK KIVÁLASZTÁSÁNÁL SEGÍTSÉGET NYÚJTANAK A KATALÓGUSOK, A KÖNYVKIÁLLÍTÁSOK, A BROSURA-TARTÓ DOBOZOK, KÖNYVTÁRI PLAKÁTOK, BIBLIOGRÁFIÁK ÉS A KÖNYVTÁROS TANÁCSAI

A SZAKKATALÓGUS
MEGHATÁROZOTT RENDBEN MUTATJA BE, HOGY AZ EGYES ISMERETÁGAK TERÜLETÉRELA KÖNYVTÁRBAN, MÍLYEN KÖNYVEK TALÁLHATÓK

A BETÜRENDES KATALÓGUS
SEGÍTSÉGÉVEL MEGTUDHATOD, HOGY A SZÜKSÉGES KÖNYV MEGVAN-E A KÖNYVTÁRBAN, VAGY HOGY, A SZÓBANFORGÓ SZERZŐNEK MÍLYEN MŰVEI TALÁLHATÓK MEG

A KÖNYVTÁROS SEGÍTENI TUD AZ OLVASÓNAK A KÖNYV KIVÁLASZTÁSÁNÁL, MEG TUDJA MONDANI, MI A LEGJOBB MŰ AZ ADOTT KÉRDÉSRŐL, TANÁCSOT TUD ADNI, HOGY MÍLYEN SORRENDEN OLVASSÁK A KÖNYVEKET

A KIÁLLÍTÁSOK, A BROSURA-TARTÓ DOBOZOK, A KÖNYVTÁRI PLAKÁTOK A LEGJOBB KÖNYVEKKEL ÉS CÍKKEKKEL ISMERTETNEK MEG A FONTOS ÉS AZ AKTUÁLIS KÉRDÉSEKKEL KAPCSOLATBAN

A TÉMAKATALÓGUSOK
SEGÍTENEK, HOGY AZ IDŐSZERŰ ÉRDEKES KÉRDÉSEKRE VONATKOZÓLAG MÍLYEN FOLYÓIRAT-ÉS UJSSÁGGIKKEK TALÁLHATÓK A KÖNYVTÁRBAN

A BIBLIOGRÁFIÁK
IRODALMAT AJÁNLANAK, KÖZLIKA KÖNYVEK JELLEMZÉSÉT, TANÁCSOT ADNAK AZ OLVASÁS SORRENDJÉRE VONATKOZÓLAG

A FALUSI ÉRTELMISSÉG - A KÖNYVTÁR TÁMASZA

Irtta: Kitov, D.
községi könyvtáros

Sztálingrád terület Mihajlovszkij járásában dolgozom, Bolsoj kisközség könyvtárosa vagyok.

1954 májusában a területi tanács népművelési osztályán beszámoltam munkámról. Ez a beszámoló főként az új olvasók toborzásáról szólt. Jelentésemet a népművelési osztály jóváhagyta és további utmutatást adott.

Azóta még többet foglalkozom ezzel a feladattal. Látogatom a kolhozparasztokat, beszélgetek velük. Ebben a munkámban a falusi értelmiség egyre értékesebb segítséget nyújt a könyvtárnak.

Figyelenreméltó eredményeket értünk el. Az 1954. év végén a könyvtárat 713 olvasó vette igénybe, köztük a gépállomás 147 dolgozója, 230 kolhozparaszt, 79 mezőgazdasági szakember, tanító, tanár, hivatalnok.

Ezek az eredmények megnyugtathatnának, hiszen a kolhozparasztok többsége és valamennyi, községünkben tartozkodó gépállomási dolgozó rendszeresen látogatja és igénybe veszi könyvtárunkat. De az élet ennél többet kíván.

El kell érni, hogy községünkben minden dolgozó paraszt tagja és olvasója legyen a könyvtárnak!

Új célt tűztünk tehát magunk elé: megnyerni a könyv szeretetőre és a könyvtár használatára a lakosságnak azt a részét is, amely valamilyen oknál fogva eddig nem használta könyvtárunkat. Nagyrészt idősebb nőkről van szó, sokgyermekes anyákról és ez olvasásban gyakorlatlan férfiakról és nőkről.

A lakosságnak ezt a rétegét az eddig alkalmazott módszerekkel nem nyerhettük meg. A könyvtári propagandamunka új formáira volt szükség.

A helybeli iskola tanítóihoz és tanáraihoz fordultam. Tőlük kértem segítséget. Az iskola igazgatója, Nikolaj Andreavics Rjabenko és a tanulmányi vezető, Vladimir Danilovics Ignatúsin kézséggel ajánlotta fel támogatását. Azt javasoltam, hogy rendezzünk felolvasásokat a szülőknek. Elhatároztuk, hogy a munkát A. Sz. Makarenko szövegeivel kezdjük; a kolhozparasztok kulturtermében tartjuk meg a felolvasást. Néhány részletet választottunk ki Makarenko "Szülők könyve" és "Előadások a gyermeknevelésről" című munkáiból.

A hallgatóságot megragadta a felolvasott szöveg, s egy hét alatt tíz új olvasó iratkozott be a könyvtárba. Sokan forgatták természetesen Makarenko munkáit.

Ekkor elhatároztuk, hogy könyvankétot rendezünk a következő témakörből: "A családi nevelés kérdései Makarenko műveiben".

A könyvtári aktív és a munkába bekapcsolódott pedagógusok együttes értekezletet tartottak. Megvitattuk a könyvankét szervezési feladatait. A könyvtáros javaslatát a jelenlévők sok fontos mozzanattal egészítették ki.

.....

Az olvasókkal egyénileg foglalkoztunk. Fosszan, elbeszélgettünk minden érdeklődővel. Az ankét, felszólalási illymódon valóban saját gondolataikat mondták el saját szavaikkal. Ha "szónoki" szempontból a felszólalások nem is voltak zökkenőmentesek, de eleven hangjuk és őszinte mondanivalójuk mély hatást gyakorolt a hallgatóságra... A felszólalók elmondották a gyermeknevelés terén szerzett tapasztalataikat, beszámoltak arról, hogy mennyi új és hasznos gondolatot merítettek Makarenko könyveiből, javaslatokat tettek az iskola és a szülők kapcsolatának megerősítésére vonatkozóan.

A könyvankét két óra hozzat tartott. Ezután szünet következett, szünet után az iskola művészegyletése lépett fel.

A könyvankét után kénytelenek voltak azok a kolhozparasztek, akikhez még nem jutottak el Makarenko könyvei. Valamennyien a Makarenko-könyvekét sürgették. Kérésüket nem tudtam teljesíteni /valamennyi Makarenko-könyv kézben volt/, de sorrendben feljegyeztem a jelentkezőket. Addig is más munkákat ajánlottam.

A könyvankét előkészítése és a kulturházban tartott felolvasások időszakában 35 új olvasó iratkozott be a könyvtárba. Nagyrésztük olyan, aki azelőtt soha be nem tette lábát könyvtárunkba.

A Makarenko munkáiról rendezett könyvankét meggyőzően mutatta, hogy a falusi értelmiség igen komoly és értékes segítséget nyújthat a könyvtárnak a propaganda munkában.

Könyvtárunk jelenleg két új könyvankét előkészítésén fáradozik. Az egyik könyvankétot a helybéli gépállomáson rendezük Sz. V. Kaplun "Denisenko traktorosbrigádja" címmel. A másik könyvankétot a "Szovjetek országa" nevű kolhoz tagjai vitatják meg a N. I. Puzancsikov "Kolhozunk tapasztalatai" című könyvét. A könyvek kiválasztásában kikértük a kolhoz agronomusainak és a kolhoz vezetőinek véleményét is. Az ankét előkészítésében több szakember és mezőgazdasági élmunkás vesz részt. Felolvasásokat rendeznek kisebb csoportok részére a megvitatásra kerülő könyvek egyes fejezeteiből.

Természetesen nem mondhatjuk azt, hogy minden mezőgazdasági szakember azonnal készségesen vállalkozott a feladatra. Voltak olyanok, akik kezdetben mintha viszolyogtak volna a könyvtári propagandamunkától. "Amugyis éppen elég dolgunk van", mondták. Igyekeztünk tehát olyan

könyveket kiválasztani, amelyeknek megvitatása közvetlen segítséget nyújt a szakembereknek a kolhoz előtt álló feladatok megoldásában. Ily módon sikerült megnyernünk az agronómusok és a zootechnikusok közreműködését a mezőgazdasági szakirodalom népszerűsítéséhez.

Nem véletlen tehát, hogy egyik könyvünkötünkét Puzancsikov említett munkája alapján rendeztük. Ezt a könyvet H. F. Kuznecov elvtársal, a körzeti gépállomások párttitkárával való előzetes megbeszélés alapján választottuk ki. Örömmel fogadtuk javaslatát, minthogy Puzancsik könyve nagyrészt az állattenyésztés kérdéseivel foglalkozik. Már pedig kolhozunk döntő feladata jelenleg az állattenyésztés fejlesztése. Így már érthető, hogy a kolhoz zootechnikusai, valamint az állattenyésztési részleg vezetői szívesen segítettek a könyvtárnak az ankét előkészítésében.

Egészen más volt a helyzet régebben. Könyvtárunk azelőtt a kolhoz életétől függetlenül végezte munkáját. Nem is tudta ilymódon megnyerni az agronómusokat és a többi szakembereket a könyvtár aktív támogatására. Sőt, régebben a szakemberek még a könyvankétokon sem vettek részt, igaz, ezek a könyvankétek gyakran formálisan folytak le; a felszólalók nem érintették a létfontosságú kérdéseket, nem a mindnyájunk számára legfontosabb problémákról beszéltek. Jól emlékszem egy könyvankétre, melyet "Magas termés hozamot a hazának" címen tartottak. Az agronómusok és a gépállomás szakemberei nem vettek részt ezen a könyvankéten, pedig nagy szükség lett volna jelenlétükre; felszólalásukkal segítséget nyújthattak volna a kolhozparasztoknak, rámutathattak volna a tárgyalt mű alapjain a kolhozparasztok munkájának és a gépállomások munkájának összefüggéseire. Ebben az esetben a könyvankét valóban konkrét kérdéseket érinthetett volna, sajnos annakidején nem ez történt.

Befejezésül még annyit kell mondanom, hogy nekünk, könyvtárosoknak alaposan meg kell ismerni a kolhoztermelést, tanulmányoznunk kell a kolhozparasztok előtt álló közvetlen feladatokat, csak így érhetjük el azt, hogy a mezőgazdasági szakemberek, tanárok, tanítók valóban jó segítőtársukat lássák bennünk.

Ha így dolgozunk, a falusi értelmiség szilárd támasza lesz a könyvtárnak, segíteni fog bennünket a kolhoz dolgozói közt folyó könyvpropagandában.

= Bibliotekar', 1955. 4.sz. 27-30.lap.

Prihoda, M.:

A KÖZMŰVELŐDÉSI KÖNYVTÁRAK ZENEI OSZTÁLYAINAK MUNKÁJA

.....

Prága főváros Városi Közművelődési Könyvtára olyan zenei osztály-lyal rendelkezik, amelyhez hasonló nincs Középeurópában. Ezt a zenei osztályt alapította, Josef Plzensky pedágszerü lelkiismeretességgel és gondossággal gyűjtött össze, így a gyűjtemény nemcsak a zeneművek és a zenéről szóló könyvek kötetszámát tekintve jelentős /több mint 90.000 kötettel rendelkezik/, hanem sokrétűségénél fogva is igen értékes. A gyűjteményben nemcsak a klasszikus és modern cseh zeneirodalmat találhatjuk meg, hanem a világ valamennyi országának zenei anyagából nagy választék várja a látogatókat. A gyűjteményt létesítésének ideje óta - de különösen 1945-től kezdve - tovább építik és gyarapítják. Az osztály büszkén viseli legnagyobb haladózsellemű zeneszerzőnk, Bedrich Smetana nevét.

.....

Vannak azonban kisebb könyvtáraink is, amelyekben működik zenei osztály, vagy legalábbis zenei részleg. Az ilyenek keletkezésüket gyakran a zeneértő könyvtárosnak köszönhetik s olykor igen jó munkát végeznek a zene területén.

.....

A könyvtár zenei osztályának tevékenysége

Ez a munka nagyon széleskörű. A következő munkaágak játszanak alapvető szerepet:

- a/ a zeneművek és a zenéről szóló szakirodalom gyarapítása,
- b/ lemeztár gyarapítása,
- c/ együttműködés a Városi Népművelési Házszal és főleg a népi művészegyüttesek tanácsadójával; együttműködés a kulturotthonokkal, a Csehszlovák Ifjusági Szövetséggel, valamint a Csehszlovák-Szovjet Baráti Társasággal,
- d/ együttműködés a zeneiskolával, színházzal, s esetleg zenekarral,
- e/ aktivisták nevelése a zenei szakemberekből és zenei műkedvelőkből.

Zeneműállomány

A zenei osztályok létesítésénél szem előtt kell tartanunk, hogy a zeneanyagot gondosan, a helyi körülmények figyelembevételével válogassuk össze. Miért kell válogatni? Mindenekelőtt azért, mert a járási közmüve-

lődési könyvtárak számára nem kell gyűjteni a zeneiskolák tananyagát, a gyakorlatokat, az oktatójellegű szerzeményeket, ugyanugy ahogy a könyvtár nem gyűjti a földrajzi, történelmi, stb. tankönyveket sem. A könyvtár nem azzal szolgálja az olvasót, ha hosszabb, 2-14 hónapra kölcsönadja a zeneműveket, illetve megengedi, hogy a zeneművekbe beírják az újjak állását s a zeneitanár megjegyzéseit. A zenekari kották is megterhelést jelentenek a könyvtárnak /kivéve a kamarazenét/, s így a hivatásos zenekarokról, illetve népi zenekarokról való gondoskodást átengedjük a Zeneszerzők Szövetségének. Oktatási célokra a könyvtár számára a zenekari szerzemények partitúráit megszerezzük. A zenei osztály állományába nem vásárolunk olyan zeneműveket, amelyek művészi értéküket nem bizonyították be. Ilyen műveket még ajándékozás esetén sem veszünk fel a gyűjteményünkbe. Ezeket ugyanugy, mint általában a köztársaság területén kiadott minden zeneművet, a Nemzeti Könyvtár gyűjti és kutatás céljára rendelkezésre is bocsátja. De beszerzi a könyvtár az illető táj /vidék/ szempontjából jellegzetes műveket. Így megvásárolja az énekeskönyveket és gyűjti a saját vidékén keletkezett népdalokat.

Zeneosztályunk gyűjteményeiben elsőbbséget adunk annak az irodalomnak, amely elősegíti dolgozó népünk zenei ismereteinek bővítését. Vonatkozik ez elsősorban a zenéről szóló könyvekre. Nem hiányozhat tehát az Állami Szépirodalmi, Zenei és Művészeti Kiadó által legutóbb kiadott Smetana életrajz /Nejedly-től/ továbbá Smetana daljátékai, Bartos: Smetana a kortársak megemlékezéseiben és a levelekben című munkája, stb.

.....

Nem tudom itt felsorolni mindazt az irodalmat, amelynek minden zeneosztályon meg kellene lennie, hanem csupán megpróbálom néhány, ma megvásárolható könyvön bemutatni, hogy annak a könyvtárosnak, aki legalább részben eleget akar tenni az olvasó nevelésével kapcsolatos feladatoknak, meg kell szereznie a cseh és a szlovák zeneszerzők és az interpretáló művészek életrajzain kívül valamennyi külföldi klasszikus és modern haladó zeneköltő életrajzi műveit.

Ahhoz azonban, hogy jó munkát végezzünk az olvasókkal, be kell szereznünk a tudományos zeneirodalmat is, beleértve az általános alapvető műveket és az összhangzattanra, a formákra, a kontrapunktra, a zenetörténetre, stb. vonatkozó könyveket.

.....

A zenei osztály állományának fő részét a zeneművek alkotják. Ezek közül is elsősorban szóló-, illetve karének, zongora, hegedű művek, továbbá operák zongorakivonatai, partitúrák s esetleg - a szükségnek megfelelően - az egyéb zenei hangszerekre írt zeneművek játszanak szerepet.

.....

Az orosz klasszikusok és a Szovjetunió jelenlegi zeneszerzőinek művei természetesen jelentős helyet foglalnak el gyűjteményeinkben. A Szovjet Könyvkiadó több jegyzéket adott ki az utóbbi időben, ezeknek segítségével könnyen kiegészíthetjük könyvtárunk zenei állományát.

E szakasz befejező részében sajnálnunk kell még a zenei osztály k u t a t ó s z o b á j á r ó l. Abban a könyvtárban, ahol külön helyiséget

biztosíthatunk a zenei osztály számára, a zongorával egy helyen állítjuk fel a polcokat az idevonatkozó szakirodalommal. Elsősorban természetesen a különféle fajtájú zeneirodalom alapvető műveit soroljuk be. Igen egyszerű és az olvasó számára könnyen érthető csoportosítást alkalmaz Prága főváros Városi Közművelődési Könyvtára:

1. Általános zenetudomány

- a/ Bevezetés. A művészet
- b/ A zenetudomány alapjai
- c/ Összhangzattan
- d/ Formák
- e/ Kontrapunkt - Generálbasszus
- f/ Hangszerelés
- g/ Hangszertan
- h/ Jegyzékek /katalógusok/. Egyéb

2. Zenétörténet

- a/ Általános rész
- b/ A cseh és szlovák zene története
- c/ Külföld /az egyes országok zenéjének története/
- d/ Speciális zenétörténet /barokk, rokokó, opera, stb./

3. Életrajzok

- a/ Smetana, B.
- b/ Dvořák, A.
- c/ Janáček, L.
- d/ Egyéb cseh és szlovák szerzők /betűrendben/
- e/ Idegen szerzők

4.1 Népdal

- a/ Cseh és szlovák népdal együttes gyűjteményben
- b/ Cseh dalok
- c/ Morva dalok
- d/ Sziléziai dalok
- e/ Szlovák dalok
- f/ Orosz és egyéb szovjet dalok
- g/ Más népek dalai

4.2 Haladó tömegdalok

- a/ Cseh és szlovák dalok
- b/ Szovjet dalok
- c/ Egyéb dalok

A kutatószobában helyezzük el a zenei szaklapokat is... Itt állítjuk fel a lemeztárt is és a lemezjátszót, hogy a partitúrák a gramofonlemezek hallgatása alapján legyenek tanulmányozhatók.

A lemeztár

Fontos segédeszköze a zenei osztálynak az olvasók nevelésében a lemeztár. Főleg hathatós tényező előadások, zenedélutánok és irodalmi estek szervezésénél. Természetesen rendszeresen és idejekorán kell gya-

rapítani a legfontosabb klasszikus és haladószellemű zeneművekkel, hogy elegendő gramofonlemezünk legyen a zenei esték rendezéséhez. Az olvasók nevelésével és átnevelésével kapcsolatosan a könyvtáros munkájának egyrészt az alábbi két irányban kell haladnia: az olvasóval való egyéni foglalkozás irányában, amikor a könyvtáros közvetlenül beszélget az olvasóval, tanácsokat ad és segítséget nyújt bizonyos meghatározott szakirodalom kiválasztásához és irányítja annak érdeklődését; a másik feladat a tömegnevelő munka, amikor a könyvtáros az előadások, zenedélutánok, rádióközvetítések, fallujság, stb. segítségével gyakorol hatást az olvasókra.

A gramofonlemez ugyancsak a tömegnevelés céljait szolgálja. /Kivétel az az eset, amikor az olvasó tudományos kutatás céljára veszi igénybe. /A fenti cél főleg ott érvényesül, ahol nincsenek színházak és zenekarok s így a gramofonlemezek játszásával beiktatott zenedélutánokat nagyon hálásan fogadja az érdeklődő lakosság.

A közművelődési könyvtárak a reprodukált zene-rendezvények ezreit nyújtják a hallgatóknak. A délutánok látogatóinak nagy száma és a látogatók megelégedettsége arról tanuskodik, hogy helyes az az ut, amit a közművelődési könyvtárak követnek ezzel a jelszóval: Mindennapi munkájuk után művelődést és örömteli pihenést a dolgozóknak!

.....

Milyen könnyű és emellett milyen gyönyörű és hatásos például egybekapcsolni Neruda verseit Smetana zenéjével, vagy előadni a Fucik emlékére rendezett irodalmi esten Seidl "Legyetek éberek" című kantátáját, vagy befejezni valamely mezőgazdasági tárgyú könyv ankétját szellemes, építő jellegű zenés rigmusokkal!

Rendezhet a könyvtár zenei osztálya zenei előadásokat karöltve a Zeneiskolával, s ezzel is hozzájárul a dolgozók zenei neveléséhez. Az ilyen előadás-ciklus alapvető tematikája pl. ilyen lehet:

Mestereink /Smetana, Dvořák, Janáček, Fibich, stb./ élete és munkássága.

Ismerjük meg a leghíresebb operákat: Eladott menyasszony, Libuse, Rusalka, Anyegin Eugen, Carmen, stb.

Ismeritek a hangszereket? /Hegedű, zongora, csello, stb./

De rendezhetünk számos egyéb előadást és zenedélutánt is a Csehszlovák-Szovjet Baráti Társasággal együttműködve, hogy megismertessük a Szovjetunió népeinek zenéjét.

A lemeztár jó szolgálatot tesz a népművelési intézményeknek is, amelyek számára a különféle alkalmakra lemezeket válogat a könyvtáros. Ilyen alkalom például Május elseje, a februári események ünnepe stb.

A választás előtti kampányban műsort állít össze a zenei osztály az agitációs központok számára.

Nincsen olyan népművelési, kulturális, illetve politikai munka, amelynek a közművelődési könyvtár zenei osztálya ne tudna eredményesen segíteni.

Együttműködés a városi kulturházal, illetve kulturotthonokkal

Ez az együttműködés a könyvtáros munkájának egyik fő feladata. A művelődési központok és különféle kulturális szervek joggal és bizalommal támaszkodnak a közművelődési könyvtárak tapasztalataira. Hiszen a kulturotthonok létrehozásáig a jelenlegi feladataik nagy részét a könyvtárak látták el. A köztársaság számos helyén a könyvtárak a népművészeti tevékenység tanácsadó szerveivé és a népművészet szervezőivé váltak. Amikor ezeket a tanácsadó helyeket átvették a városi kulturházak, nem szűnt meg az együttműködés a könyvtárakkal, hanem épen ellenkezőleg - bizonyos mértékig még bővült is. A városi kulturházaknak elegendő dolgozója van ahhoz, hogy az ilyenirányú akciók még sokkal nagyobb mértékben folyjanak. A könyvtárakra vár a feladat, hogy a művészeti csoportokat ellássák anyaggal. A könyvtárak zenei kutatótermei és az ott levő könyvállomány az egyéni tanácsadás céljait szolgálja...

A zeneiskolák

Szintén fontos segítőszerepet töltenek be főleg az ifjuság nevelésénél. A könyvtárak felajánlhatják segítségüket a zeneiskoláknak /zeneművek kölcsönzésében/ és ugyanakkor megkérhetik a zenetanárokat, hogy szakmai segítséget nyújtsanak a zenei osztály létesítésénél és továbbfejlesztésénél, gramofonlemezek vásárlásánál és az előadások szervezésénél.

A zenetanárok figyelmét fel kell hívni a könyvtár fő rendeltetésére és ajánlani kell nekik, hogy a zeneiskolák is létesítsenek saját szakkönyvtárat. Ott található meg a tanárok és a tanulók az oktatójellegű szerzeményeket és a kifejezetten oktatási célú zeneelméleti műveket.

Nagyon jól szervezte meg az együttműködést a helybeli zeneiskolával a Pisekben székelő Járási Közművelődési Könyvtár, mely szerződést kötött gramofonlemezek központi katalógusának létesítésére és a lemezek közös vásárlására. A megállapodás jobban előmozdította Pisek város kulturális életének továbbfejlődését.

Prága főváros Városi Közművelődési Könyvtára már hosszabb idő óta együttműködik az Állami Zenekonzervatóriummal, s ennek nagy segítséget nyújt zeneművek kölcsönzésével. Ugyanígy együttműködik egyéb zeneiskolákkal is, főleg Prága város XV. és XII. kerületében. Ezeknek az iskoláknak a növendékei már nyilvánosan is felléptek. A prágai Városi Közművelődési Könyvtár és a Minta Zeneiskola az utóbbi időben közös akcióban kezdték propagálni az "előkészítő" zenei nevelés új módszereit. E célból 9 szakelőadást és kiállítást rendeztek. A vállalkozás csehszlovák rádiónál is visszhangra talált, s így a munka egyikréséről az iskolai rádióadásban hallhatott a közönség. A jövő időnyre előadássorozatot készített a Városi Könyvtár, amelynek során bemutatják valamennyi prágai zeneiskola pedagógiai tevékenységének új formáit.

Az aktívák

Elképzelhetetlen, hogy a könyvtáros valamennyi tudományág területén otthonos legyen. Az ideális könyvtárosnak nemcsak politikailag kell

fejlettnek lennie, hanem ismernie kell a mezőgazdasági és ipari termelést, tudnia kell tanácsot adni a geológia és orvostudomány hallgatóinak, s járatosnak kell lennie a jó és alkalmas szépirodalmi művek ajánlásában. De hogyan adjon tanácsot a zenésznek? Ez a szakterület nagyon terjedelmes és bizonyos előzetes szakmai tanulmányokat tesz szükségessé. Ezért a könyvtárosnak erre alkalmas aktivistákat, zenészeket, pedagógusokat és zenetudományi dolgozókat kell szereznie. A könyvtár zenei osztálya csak a szakképzett aktivisták segítségével és velük szoros együttműködésben láthatja el lelkiismeretesen feladatait.

S most szóljunk néhány szót arról, hogyan rendezzük be zenei osztályunkat.

Jelzetek

A zeneműveket és a zenéről szóló könyveket természetesen nem fogjuk az egyéb szakirodalom közé besorolni. Különleges jelet vagy betűt választunk, hogy azonnal látható legyen: zeneműről van szó. /A Prágai Városi Közművelődési Könyvtárban a zenei osztály a "V" jelzetet használja./

A zeneműveket - jellegüknek megfelelően - több csoportra kell osztani:

- a/ zongora /kétkezes, négykezes, 2 zongorás, stb./
- b/ hegedű /szóló, két hegedű, hegedű zongorakísérettel/
- c/ egyéb vonós hangszerek, cselló, nagybőgő
- d/ fuvós- és ütőhangszerek /klarinet, trombita, timpan/
- e/ kamarazene
- f/ ének /szóló, kísérettel, karének/
- g/ zongorakivonatok énekhanggal /operák, kantáták és oratoriumok/
- h/ partitúrák
- i/ orgonák, harmonium, harmonika
- j/ egyéb /melodramák, stb./
- k/ a zenéről szóló irodalom és a folyóiratok.

Ha a zeneműveket csoportokba soroljuk, a jelzethez további kis betűjelek járulnak. Így pl. a zongoránál z betűt, a hegedűnél h betűt, a partitúráknál p betűt, stb. lehet használni. Ezután a zeneműveket számokkal jelöljük... Pl. Vk 500

Kisebb könyvtárak nem fogják a zeneelméleti műveket önálló zenei osztály jelzetével ellátni. Ajánlatos azonban, hogy a kis könyvtárakban meglévő énekeskönyveknek is különleges jelzetük legyen, hogy abból azonnal láthassuk, hogy zeneműről van szó.

Cimleírás

A cimleírás ugyanugy történik, mint a könyveknél. Nem szabad azonban megfedkezünk a zenemű opus számáról, továbbá a műfaj megjelöléséről /ének férfikarra, zongorajáték két kézre/, a szöveg szerzőjéről és az átdolgozóról. A katalóguscédula jobb alsó sarkában feltüntetjük a zeneműkiadó nyomdai számát.

Suk, Josef
Az almafa alatt.

Jelzet
Op. 20

Drámai legenda 6 képben, szövegét írta
Julius Zeyer. A zongorakivonatot /2 kézre/
szöveggel /és dallal/ átdolg. Karel Solc.
Az eredeti források alapján felülvizsgálta
és cseh, olasz, francia és angol előszóval
ellátta Otakar Sourek.

Praha 1945. Hudebni Matice 8° 125 HM 888

Azoknál a zeneműveknél /szerzeményeknél/, amelyek több részből
állnak, a címleírás alatt megjelöljük az egyes részeket is.

/Igy pl. Janáček Lasi táncainál: /

- 1/ Ősi tánc I.
- 2/ Áldott
- 3/ Füst-tánc
- 4/ Ősi tánc II.
- 5/ Celadinci tánc
- 6/ Fűrésztánc

A szimfoniáknál feljegyezzük a szimfónia tételeit, pl.:

1. Adante - 2. Molto adagio - 3. Andantino, stb.

Betűrendes katalógus

A könnyebb áttekinthetőség kedvéért a katalóguscédulákat a betű-
rendes szerzői katalóguson belül a már korábban említett csoportokba
/zongora, hegedű, partitúrák/ osztjuk. A csoportokon belül a cédulák
a szerzők a szerzőkön belül a művek szerint rendezendők betűrendbe.
A besorolást sohasem végezzük az opus számok szerint, mivel ezeket az
olvasók többsége nem ismeri. /Ezt az eljárást megpróbálta a prágai
Városi Közművelődési Könyvtár, de nem vált be. Ezért a szerzői betű-
rendes katalógust a legközelebbi alkalommal átalakítják./

Tárgyszó-katalógus

A szerzői betűrendes katalóguson kívül egyidejűleg tárgyszó-kata-
lógust is szerkesztünk, de ennek jellegét az olvasókkal való munka
megkönnyítése végett megfelelően alakítjuk. A szokásos tárgyszavakon
/zenetudomány, zenetörténet, életrajzok, stb./ kívül olyan tárgyszava-
kat is közbeiktatunk, amelyek elősegítik az együttesekkel folytatott mun-
kánkat /pl. februári forradalom, mezőgazdaság, Sztálin, Gottwald, stb./;
ide soroljuk az egyes ünnepélyekre és összejövetelekre alkalmas megha-
tározott tematikájú szerzeményeket. Ez annyit jelent, hogy a tömeg- és
mozgalmi dalokat tartalmazó albumokat fel kell bontanunk és fel kell
vennünk a katalógusba. Ez a rendszer ugyan megnehezíti a könyvtáros ka-
talogizáló munkáját, de megkönnyíti az olvasókkal való foglalkozást.

Ajánlatos utalásokat készíteni a szövegírókra. Gyakran fordul elő

ugyanis különösen irodalmi összejöveteleknél, hogy szükségünk van valamelyik szerző megzenésített költeményére. Az utalólap nagyon megkönnyíti az ilyen anyag kikeresését.

A zeneművek betűrendes és tárgyi címleírására vonatkozó szabályok gyakorlati alkalmazását jelentik a "Cseh és szlovák zeneművek" elnevezésű bibliográfiai címleírásai és mutatói, melyet a prágai Nemzeti Könyvtár bocsát ki 1949 óta. A könyvtárak tulnyomó többségének jól bevált gyakorlata van a jelzetelésben, a feldolgozási munkában és a katalógusok vezetésében, s ezért ezzel a kérdéssel tovább nem foglalkozunk.

A jobb jövőért

Kopecky elvtárs, művelődés- és művészetügyi miniszter már többször rámutatott arra, hogy milyen jelentősége van a zenének a szocializmust építő nép nevelésében és átnevelésében. A könyvtárak jelentős helyet foglalnak el a népművelési munkában. Mindaddig azonban nem tudták kellőképpen felkarolni népünknek a zenéhez való vonzódását s nem használták ki ezt a fontos eszközt az új haladó gondolatok propagálására. Hisszük, hogy a közeljövőben egyetlen olyan nagyobb közművelődési könyvtár sem lesz a köztársaságban, amelyik zeneszerzőink, színházaink és intepretáló művészeink mellett ne segitené a népet a zene eszközeivel is országépítő munkájában és a tartós béke erősítésében.

- Knihovna, 1954. 7.sz. 210-216.lap.

Seyferth, Erika:

KÉT ÉV TAPASZTALATAI A SZABADPOLCCAL

/Gesundbrunnen, Halle a.d.Saale/

Bizonyára van még sok olyan könyvtár, amelynek éppen oly kedveztlen a fekvése, mint Halle város peremén a gesundbrunneni fiókkönyvtárnak. Csodálatos volna, ha azokban sem kérdezzetnék folyton, mit tegyünk ilyen helyzetben, miképpen alakíthatjuk a könyvtár berendezését és munkamódszerét úgy, hogy különös vonzóerőt gyakoroljon az olvasóközönségre. Mindig jó tudni, hogy ez nem történhetik hatásosabban, mint a kölcsönzés meglevő formájának javításával, vagy még inkább egy másik forma választásával. Mi a legradikálisabb ultra határoztuk el magunkat és Gesundbrunnenban Halle első szabadpolc rendszerű könyvtárát akartuk berendezni. Ennek két feltétele már megvolt: a helyiségek és a könyvállomány alkalmas volta.

A gesundbrunneni fiókkönyvtár /eredetileg a városi gazdaság ökör-istállója/ 80 m² raktárhelyiséggel rendelkezik. Könyvespolcai egyenes párhuzamos sorokban, áttekinthetően vannak felállítva és széles folyosókkal elválasztva. Semmiféle nehézséget nem okozott tehát, hogy a helyiséget az olvasók számára hozzáférhetővé tegyük, főképen mivel az olvasószobától fallal van elválasztva és külön bejárata van. Mindezt természetesen a könyvállomány felállításánál tekintetbe kellett venni. Ezért a jobb áttekinthetőség és a közönségforgalom megkönnyítése érdekében az egész regényirodalmat a középső polcokon állítottuk fel. A társadalomtudományokat /az összes rokonterülettel/ és a kézikönyveket a folyóiratirodalommal együtt a helyiségek előterében helyeztük el, ahová először lép be az olvasó, míg a természettudományok és a technika a hátsó falsíkokat foglalják el. Az utleírások a regényekkel szomszédosak, a művészet és irodalomtörténet számára egy nagy kettőspolc elegendő. Azt tapasztaltuk, hogy ez a felállítás megfelel az olvasói érdekeknek, a közönség jól tájékozódik benne.

Pillanatnyilag összesen 7.113 kötet áll rendelkezésre, ebből 2.593 regényirodalom. A 4.520 kötet szakirodalom között igen sok népszerűen tudományos irodalom található elbeszélő formában, 476 utleírás és 266 életrajz nem szakjellegű tartalommal. Hogy csak egy-két területet ragadjunk ki, a természettudományokat 666 kötet képviseli, a technikát 411. Azt mondhatjuk tehát, hogy az olyan szabadpolc rendszerű könyvtár, amely nagyobb olvasóközönségre tart számot, ilyen gazdag állománnyal már meg lehet nyitni. Természetes, hogy az olvasói igényeknek megfelelően egy-két szakterületet még jobban ki kellett építeni.

Epen most dolgozunk - főleg tanulóink és egyetemi hallgatóink kívánására - az "Irodalomtudomány" csoportjának jelentős kibővítésén. Az állomány kiépítésének hasonló kérdéseivel azonban nemcsak a szabadpolc rendszerű könyvtáraknak kell törődniük.

A szabadpolc rendszerű könyvtárakban különleges fontossága van az állomány elrendezésének. Ha a raktárba csak a könyvtáros jár be, a könyvkölcsönzés nem olyan nehéz dolog. Ennél a módszernél a könyvek tartalmi rendje szempontjából egyedül a katalógus mérvadó, tehát a könyvek elrendezésében különféle könnyítéseket választhatunk, egészen a mechanikus egymás mellé sorolásig. A szabadpolc rendszerű könyvtárakban azonban a regények elrendezése csak egyféle lehet. Itt a betűrend kötelező, az eligazodást a polcokon látható kezdőbetűk könnyítik meg. Az ismeretterjesztő anyag számára ugyanekkor a régi Steiner-féle rendszert választottuk, tökéletesítésén azóta állandóan dolgozunk. Az egyes szakterületeket nem osztjuk meg tulságosan, kisebb csoportokon belül is megtartjuk a betűrendet. Feltétlenül szükség van a világos elhatárolásra. Minden könyvet egyetlen csoportba sorolunk be még akkor is, ha tartalmilag két vagy három csoportba tartozik. Míg a katalógusban lehetséges a többszöri besorolás, a raktárban a beosztás csak egyszeri. A szabadpolc rendszerű könyvtárak számára az a legfőbb parancs, hogy a raktárban a rendszer és az elrendezés olyan áttekinthető legyen, hogy a könyvtömegben ne csak a könyvtáros, hanem az olvasó is kiismerje magát. Önmagától értetődő tehát, hogy minden könyvet címmel kell ellátni a gerincen.

Az olvasói katalógusról a szabadpolc rendszerű könyvtárban sem mondhatunk le, főképen nem az ismeretterjesztő anyagnál. Ezért bocsátotunk kezdettől fogva olvasóink rendelkezésére betűrendes szerzői katalógust és szakkatalógust is. Mindeneaetre kevés olvasó használta őket. Legtöbbször a "Technika" és "Tegmészettudományok" területeihez kértek részkatalógust, mával a polcon nem láthatja az olvasó, hogy milyen és hány könyv áll rendelkezésére pl. az elektrotechnikáról, hiszen egy részüket kölcsönvették. Még a "Művészet" és az "Irodalom és nyelv" tárgykörben is viszonylag gyakran használ katalógust az olvasó. A "Szépirodalom" belül azt tapasztaltuk, hogy az olvasók a katalógust elsősorban a regényekkel kapcsolatban keresték fel, ezeket többször nézték a katalógusban is, nemesak a polcon.

Hogyan hat most már az olvasóközönségre a szabadpolc rendszerű kölcsönzés? Milyen tapasztalatokra tettünk szert könyvtárunkban ezzel a kölcsönzési formával? A kötött kölcsönzésről a szabad kölcsönzésre való áttérés olvasóink nagy részének nem volt könnyű. Azt tapasztaltuk, hogy a kötött kölcsönzés sok olvasót önállótlaná és bizonyos mértékben a könyvtárostól függővé nevelt. Ennek jó, de rossz következménye is lehet. Még mindig van sok szellemileg lomha olvasó, aki örül, ha valami "szépet" keresnek ki számára. Pedig fokozatosan rá kell nevelni a könyvek helyes kiválasztására még azokat az irodalmilag kevésbé tájékozott olvasókat is, akikben megvan a szándék, hogy képességeiknek megfelelően a szabadpolc rendszerű kölcsönzési formát használják. Legkönnyebb ezt az ifju olvasóval elérni, aki fokozatosan nő

bele ebbe a kölcsönzési formába és igen hálás minden olyan lehetőségért, amit nyújtunk neki. A szabadpolc rendszerű kölcsönzésnek igen nagy előnye, hogy itt nem fordul elő az a hosszú és gyakran hiába való várakozás, amely a kötött kölcsönzésnél olyan sok olvasót elfáraszt, bosszant és elriaszt. S ha előfordul, hogy a kívánt könyvet az olvasó nem is találja meg, nyugodtan és gondosan kikeresheti magának a szükséges pótlást. Az alatt az idő alatt, míg a kötött kölcsönzésnél egyetlen olvasóval foglalkozik a könyvtáros, ennél a rendszernél minden jelenlévő olvasó kiszolgálhatja magát, zavartalanul választhat, mérlegelhet, vizsgálhat, ismerkedhet. Mi nem tapasztaltuk azt, amitől a könyvtárosok egy része tartott, hogy az olvasók a rendelkezésre álló időt felületlen olvasgatásra használják. De megmutatkozik egy előny: a szabadpolc rendszerű kölcsönzésnél nem fordul elő, hogy a kölcsönzés a határozatlan, nehézkes, tulságosan óvatos és igényes olvasó miatt megreked. Az olvasók nem tartják fel egymást. Mégsem ajánlatos a kölcsönzési idő korlátozása; sőt a gesundbrunneni könyvtár a szabad kölcsönzés megnyitásával a kölcsönzési órákat délutánra is kiterjesztette. Ugyanis ha nagyszámu olvasó tartózkodik a polcok között, kölcsönösen zavarják egymást a keresésben és a könyvtáros sem tudja áttekinteni a helyiséget. Ezért ha egy könyvtáros áll a kölcsönzés rendelkezésére, a kölcsönzési időt nem szabad tulságosan rövidre szabni.

Az átmeneti időben szükségmegoldáshoz folyamodtunk; délelőttökön - elsősorban nyugdíjasok számára - "kötött" kölcsönzést vezettünk be. Így a délutáni kölcsönzésből kiestek az olyan idősebb olvasók, akik vonakodtak attól, hogy a könyveket maguk keressék meg a polcokon. Olvasóink tudják ezt a beosztást és ehhez igazodnak. Technikailag a megoldás nem okoz nehézséget, minthogy egyik kartotékunk ugyanolyan elrendezésű, mint a raktári anyag. Ennek ellenére nem ajánljuk ezt a módszert, s reméljük, hogy a jövőben személyzetileg mi is odáig jutunk, hogy meg tudjuk valósítani az egésznapos szabadpolc rendszerű kölcsönzést.

A szabadpolc rendszerű könyvtárban a könyvtárosnak olvasói számára még több ideje kell hogy legyen, mint a kötött kölcsönzésnél. Szükséges tehát, hogy a könyvtáros teljesen megszabaduljon minden mechanikus munkától, hogy minden adminisztrációs munkához elegendő technikai segéderő álljon rendelkezésre. Szüksége van ezenkívül a mappák és táskák megőrzéséhez felügyeletre is. S mivel a szabadpolc rendszerű kölcsönzésnél az állomány nagyobb elhasználódásával is számolni kell, a módszer drágább mint a kötött, ami azonban a szabadpolc rendszerű kölcsönzésnek nem lehet akadálya, még kevésbé helytálló érvelés ellene.

A szabadpolc rendszerű könyvtárban nagyon jól meg lehet figyelni azt a vizuális vonzóerőt, amit a színes kötések keltenek. Egy-két olyan új könyvet, melyet a könyvkötő sötétvörös kötéssel és fehér felirattal látott el, mindjárt az első kölcsönzőórán kivettek. Azzal is igyekezzünk hatást kelteni, hogy gyakran helyezünk be eredeti kötések.

Az olvasó a nagy önállóság mellett, amelyet élvez, nem mindig mondhat le a könyvtáros tanácsairól. Mivel a német könyvtárakban eddig a kötött kölcsönzés volt szokásos és mivel kölcsönzésünket a "nevelő

jellegű ablakos kölcsönzés" nyomán fejlesztettük ki, a szabadpolic rendszerű könyvtárban is súlyt helyezünk a könyvtáros tanácsadására. Hiszen a kölcsönzésnek éppen ez a formája ad lehetőséget a könyvtárosnak arra, hogy olvasóit jobban megismerje, könnyebben kezdjen velük beszélgetést. Segítő munkája az új olvasó gondos tájékoztatásával kezdődik, megtanítja, hogy igazodhatik el /főleg megismerteti a könyvek elrendezését/; ezután könnyen eljut a választandó olvasmányok, az adódó önképzési lehetőségek közös megbeszéléséig. A kötött kölcsönzésnél minden olvasót a kényszerűség visz a könyvtároshoz. Ezzel szemben a szabadpolic rendszerű kölcsönzésnél az olvasó és a könyvtáros közötti érintkezés a könyvtáros tehetőségétől, pedagógiai ügyességétől függ. A jól dolgozó könyvtáros hamarosan meg tudja nyerni a hűséges olvasók olyan törzsét, amelyet rendszeresen vezet rá a haladó könyvek tervszerű olvasására.

Mármost, ha megnézzük e fejtegetések eredményét és megkérdezzük, hogy gesundbrunnei fiókkönyvtárunkban két év alatt a szabadpolic rendszerrel értünk-e el lényeges sikert, akkor azt kell mondanunk, hogy lassú de állandó fejlődés figyelhető meg. Az olvasók összetétele lényegesen megváltozott, közönségünk megfiatalodott. 1.389 olvasóból 1953-ban 538-an voltak 14-25 évesek, 606-an 25-60 évesek, 245-en 60-on felüliek. Az olvasói érdeklődés jelentős emelkedését állapíthatjuk meg ipari tanulóinknál is.

A kölcsönzés különösen feltűnő emelkedését állapíthattuk meg a technika /T/, a művészet /K/, az összegyűjtött művek, drámák, költemények /A/ területén. A következőkben az 1952. és 1953. év januártól májusig terjedő hónapjait foglaljuk össze és állítjuk szembe egymással. /1952. januártól májusig még kötött kölcsönzésünk volt, 1952. júniusban kezdtük el a szabadpolic rendszerű kölcsönzés előmunkálatait, amelyeket októberben kellett befejeznünk./

Januártól májusig	Szakirodalom összesen	Részletezve		
		A	K	T
1952	4407	229	153	170
1953	4809	468	291	415

Még több eredményt érhetünk majd el, ha tervszerűen más szakterületeket is erősebben építünk ki és tárunk fel katalógusokkal. Ha nagy számokkal nem is szolgálhatunk, el kell ismernünk, hogy a kölcsönzési forma megváltozásával a növekedés, fejlődés és - amit különösen fontosnak tekintünk - az olvasóközönség összetételének lényeges megjavítása következett be. Ez a megállapítás további munkára kell, hogy ösztönözzön bennünket.

- Der Bibliothekar, 1954. 23-24.sz. 715-718.lap.

Kolodziejska, Jadwiga:

A MUNKAIDŐ NORMÁZÁSA A KÖNYVTÁRAKBAN

Nem szorul magyarázatra, hogy milyen nagy szerepet játszik a munkaidő megtakarítás a társadalmi élet minden területén. A munka tudományos megszervezésére való törekvés - mely ezzel a kérdéssel kapcsolatban nyilvánul meg - remélhetőleg már véglegesen szétzúzta azt a nézetet, hogy időmegtakarítás kizárólag csak a technikában lehetséges és ott is csak a mechanikus, ill. típusjellegű vagy sorozatban történő fizikai műveleteknél. Ma már minden kétséget kizáróan bebizonyították, hogy a munkaidő tartamát szinte minden tevékenységnél meg lehet határozni, beleértve a szellemi munka körébe tartozó feladatok egész sorát. Sőt számos ugynevezett fogalmazási tevékenységet is. A munkaidő ilyen meghatározása többféle, gazdasági és társadalmi jellegű szempontból fontos. E szempontok közé kell sorolni elsősorban az ésszerűen szervezett időgazdálkodást, mely megóv bennünket az időpazarlástól.

Nem kisebb jelentőségű kérdés az intézmények és vállalatok tevékenységének a megtervezése. Ha ugyanis nem tudjuk megmondani, hogy egy-egy, az adott intézményre jellemző művelet elvégzéséhez mennyi időre van szükség, nem tudjuk megállapítani sem az intézmény kapacitását /az adott munkaerőterv figyelembe vétele mellett/, sem az intézmény költségvetését, - vagyis a szocialista gazdálkodás elengedhetetlen elemeit. Ezenkívül a termelési tevékenység elvégzéséhez szükséges munkaidő meghatározásának - mint már fentebb mondtunk - társadalmi jelentősége is van, mert olyan tényező ez, amely a dolgozót s z e m é l y i l e g érdekeltté teszi az általa végzett munka mennyiségében. Ez pedig kihat a munkatermelékenység növekedésére s emellett mind a dolgozók, mind a vállalat jövedelmének emelésére. A normák továbbá nélkülözhetetlen mérőszámok a szocialista munkaverseny eredményeinek kiértékelésénél is.

A fent mondottak - mutatis mutandis - vonatkoznak a könyvtárakra és a könyvtárosokra is. A könyvtári munkanormák kérdése egyébként már a két világháború közötti időben is felmerült és ennek rugóit a gazdasági és szervezési természetű okokban kell keresnünk. Azok a normamegállapítási kísérletek, amelyeket Adam Lysakowski^{1/} dolgozott ki az egyes könyvtári munkák területén, uttörő szerepet játszottak és áttörték a könyvtári normákkal szemben fennálló mélyen meggyökeresedett nézeteket és a meg nem értést. A szerző táblázatba foglalta a tudományos

^{1/} A. Lysakowski: A könyvtári munkaidők számítása. Przegląd Biblioteczny, 1928, 2. sz. 36-48. lap.

könyvtárakban folyó típusjellegű munkákra kidolgozott normákat. Ezeket a normákat nagyon alapos időmérések és számítások, valamint az egyes műveletek beható elemzése alapján dolgozta ki. Súlyos hiányossága azonban e norma-táblázatnak az, hogy csupán egyetlen könyvtárban végzett kutatások és megfigyelések eredményeire épül fel. Lysakowski munkája nem váltott ki annak idején nagyobb visszhangot, és ma már nincs is gyakorlati jelentősége, jóllehet a normákra vonatkozó általános megfontolásai - mint a nevezett tudós valamennyi munkája - igen értékesek és a lengyel könyvtártudomány időtálló tantételei.

A háboru után ismét napirendre került a könyvtári munkanormák kérdése, de itt már teljesen más körülmények között jelentkezett és sokkal kifejezesebb formában mutatkozott. Azok közül a kiadványok közül, melyek annak idején e témával kapcsolatban megjelentek, figyelmet érdemel Irena Morszyńkiewiczowa "A tudományos könyvtárakban folyó munka időnormáiról"^{1/} című cikke, valamint Rabej szovjet könyvtáros "A munkanormák kérdése a Szovjetunió könyvtáraiban"^{2/} c. cikkének átdolgozott változata. Mindkét munka hangsúlyozza a kérdés időszerűségét és felhívja a figyelmet azokra a reális előnyökre, melyeket a könyvtárak elérhetnek, ha a munkanormákat bevezetik.

A könyvtárosok között gyakran hallunk kifogásokat, melyek az egyes könyvtári műveletek időnormáit sürgető követelmények ellen elhangzanak. Ez a vonakodás egyszerűen abból ered, hogy egyesek nem értik meg, milyen előnyök származnak a normamegállapításból. A normák nem egyszer reális alapul szolgálhatnak a könyvtári személyzet foglalkoztatásának megtervezéséhez. A széles körben meghonosított munkanormák ösztönzésül fognak szolgálni a könyvtári dolgozók szakképzettségének emeléséhez és hozzá fognak járulni ahhoz, hogy a még mindig tulságosan nagy munkaerő-hullámozás csökkenjen. A munkanormák bevezetése módot adna arra, hogy sokkal pontosabban megtervezhessük a könyvtári munkát és hozzájárulna ahhoz is, hogy tehermentesítsük a magas szakmai képzettséggel rendelkező dolgozókat a különféle technikai jellegű munkáktól; ennek különösen a tudományos könyvtárakban van jelentősége.

A normák lehetővé tennék annak a megvizsgálását és megállapítását is, hogy tudnának-e végezni ugynevezett fogalmazási vagy tudományos tájékoztató munkát egyes könyvtárak, amelyek eddig a helytelen személyi gazdálkodás folytán ezt a feladatot ellátni nem tudták.

A könyvállomány feldolgozásával és hozzáférhetővé tételével kapcsolatos munka sokféle munkafolyamatból és műveletből áll. Vannak egészen egyszerű, mechanikus, semmiféle szakmai képzettséget nem igénylő munkák. Ilyenek pl. az újonnan szerzett könyvek könyvtári bélyegzővel való ellátása, a könyvek papírba való csomagolása, stb. A technikai és némileg már nehezebb műveletek közé tartozik a beérkezett könyvek egyeztetése a számlával, vagy egyéb kísérelőkmannyal, a könyvek leltározása, felszólítások küldése a hátralékos olvasóknak, a jelzet feltüntetése a könyvgerincén, stb. Az imént felsorolt műveletek jellege valamennyi könyvtár-típusban azonos és talán csak a munka elvégzésének bizonyos technikai

^{1/} Bibliotekarz, 1952. 19.sz. 179-180.lap.

^{2/} Átdolgozva: Bibliotekarz, 1950. 17.sz. 116-118.lap.

részleteiben különböznek. Egyébként ezek a kis eltérések is mindinkább kisebbek, mivel arra törekszünk, hogy a lehetőség szerint teljes mértékben egységesítsük a könyvtári műveleteket.

A differenciáltabb tevékenységek közé kell sorolnunk többek között a cimleirást és a könyvek osztályozását /szakozását/. Másképen történik ugyanis a könyvek osztályozása a községi könyvtárakban, ahol is a szóbanforgó könyv témáját rendszerint csak a legáltalánosabb főosztállyal fejezik ki, és másképen folyik a szakozás a tudományos könyvtárakban, amelyek összetettebb, több számjegyből álló szakszámot adnak. Ehhez egyrészt magasabb szakképzettséggel rendelkező dolgozót kell alkalmaznunk, másrészt hasonlíthatatlanul nehezebb és több időt igénylő műveletekről van szó. Hasonló a helyzet a cimleirásnál. A községi könyvtárakban a cimleírás szinte csak a haboruutáni lengyel könyvtermésre szorítkozik. Ezzel szemben a tudományos könyvtárakban nem egyszer igen fárasztó kutatást kell végeznünk a bibliográfiákban, enciklopédiákban és segédkönyvekben annak érdekében, hogy megállapítsuk a szerző nevét, a kiadót, a kiadás helyét és évét, sőt olykor az összes itt felsorolt adatokat.

Az itt felsorolt könyvtári munkák, jóllehet nem egyszer igen nagy különbség van közöttük, mégis ugyanazzal az ismertetőjellel rendelkeznek, s ez pedig az, hogy nagy számban fordulnak elő s így bizonyos meghatározott szabályok, illetve sémák szerint végezhetők; magától értetődik, hogy e szabályok az egyes tevékenységeknél mások és mások. Ezekon kívül vannak azonban a könyvtárak munkájában - különösen a nagy tudományos könyvtáraknál - fogalmazási jellegű munkák is. Ilyenek pl.: a bibliográfiák készítése, témakatalógusok szerkesztése, tudományos-bibliográfiai adatok nyújtása és ilyen azoknak a műveleteknek a többsége is, melyek a különgyűjtemények /kéziratok, ősnymtatványok/ feldolgozásával és hozzáférhetővé tételével kapcsolatosak. A különgyűjtemények - az előző gyűjteményekkel ellentétben - az egyediség jelleget viselik magukon és végkép lehetetlen ezeket valamilyen sematikus keretek közé szorítani; a különgyűjteményeket legfeljebb csak általános elemzésnek vethetjük alá s így készíthetjük el a terveket.

Magától értetődik, hogy ez utóbbi kategóriába tartozó tevékenységekre vonatkozóan nem lehet normát megállapítani. Itt legfeljebb csak hozzávetőlegesen, tájékoztató módon határozhatjuk meg azt az időt, mely az elvégzéshez szükséges. Erre feltétlenül szükségünk van ahhoz, hogy általánosságban megtervezhessük az adott könyvtár által végzett tudományos-tájékoztató munkát. A fentiek szerint megállapított idő bizonyos értelemben összehasonlítási alapul szolgál azoknak az intézményeknek és munkaközösségeknek értékelésénél, amelyek valamely speciális kérdéssel foglalkoznak. Az u.n. fogalmazási munka minőségének ellenőrzése rendkívül nehéz, mert ebben a munkában igen sok függ a dolgozó lelkiismeretességétől és felelősségérzetétől. A tudományos könyvtárak által végzett munka megszervezésének jelenlegi állapotában nem normázhatók a tudományos-adatszolgáltató jellegű munkák. Ezzel szemben semmi sem akadályozza a technikai műveletek normáinak megállapítását mind a tudományos könyvtárakban, mind pedig a közművelődési

könyvtárak hálózatában.

Ha meghatározott tevékenységek számára normát akarunk megállapítani, az előkészítő munkák első szakaszában meg kell ismernünk és ki kell elemeznünk magát a tevékenységet /műveletet/ és pontosan meg kell állapítanunk annak tartalmi körét. A cél az, hogy az a munka, amelynek számára normát állapítunk meg, ugyanolyan módon kerüljön végrehajtásra valamennyi érdekelt könyvtárban. Így pl. az "osztályozás" műveleténél meg kell állapítanunk, hogy az osztályozás milyen típusu könyvekre vonatkozik - szépirodalmi, vagy tudományos könyvek, lengyel vagy idegen nyelvű könyvek - és hány számjegyre kell a szakozást végezni. A szóban forgó munkához szükséges idő tartama az egyes, példaképpen felsorolt esetekben nem egyszer igen jelentős eltérést fog mutatni. Nem lehet ugyanis egy általánosan kötelező osztályozási normát megállapítani, hanem a könyvtár típusától és az osztályozott egység fajtájától függően több osztályozási műveletet kell megkülönböztetni.

Magától értetődik, hogy nem kell minden műveletnél elvégeznünk a fenti elemzést. Minden tevékenységnél figyelembe kell azonban venni bizonyos alapvető jelentőségű tényezőket, amelyek döntő fokon befolyásolják a munka ütemét. A már felsorolt tényezőkön kívül - pl. a könyvtár típusa és a feldolgozandó könyvtári egység fajtája - szemügyre kell venni a könyvtáros szakképzettségét. Ez természetesen nem annyit jelent, hogy másféle normákat állapítsunk meg az aránylag magas szakmai képzettséggel, illetve többévi gyakorlattal rendelkező dolgozóknál és más enyhébb normákat a szakképzetlen dolgozóknál. Lehetséges, hogy ez a tagolás előnyös lenne a könyvtári személyzet szempontjából, de káros lenne általános szempontból, mivel fékezőleg hatna a könyvtárosok szakképzettségének emelésére való törekvésnél. Ezzel szemben egyenlő normákat kell megállapítani az azonos tevékenységet végző dolgozók számára, mégpedig oly módon, hogy ezek a normák közelebb legyenek a szakképzett könyvtárosok által végzett átlagos teljesítményhez. Az átképzett dolgozók által elért jobb munkaeredmények tökéletes ösztönzést fognak nyújtani az alacsonyabb szakképzettségű dolgozók számára s így ez utóbbiak igyekezni fognak szakmai ismereteik és mesterségbeli készségük gyarapítására. Nyilvánvaló továbbá, hogy nem szabad túlságosan feszes időnormákat megállapítani, mert ez szembeesztő aránytalanságot okozna a magas szakképzettségű dolgozók által végzett munka eredményei és az alacsonyabb szakképzettségűek lehetőségei között. Az efféle norma nem hogy kedvet nyujtana a továbbtanuláshoz, hanem elvonná kedvüket a könyvtári munkától.

További tényező, mely ugyancsak befolyásolhatja a megállapítandó normák végleges formáját, a munkahely kérdése. Nem közömbös ugyanis, hogy a könyvtáros tágas, jól megvilágított szobában, avagy szűk és sötét helyiségben dolgozik-e. Ugy véljük, hogy azoknak a dolgozóknak számára, akik nem megfelelő helyiségekben dolgoznak, más, enyhébb normákat kellene kidolgozni, mint azok számára, akik jó körülmények között végzik munkájukat. E kérdés kizárólag csak úgy oldható meg, ha megmérjük azt az időt, amelyre a különböző könyvtári műveleteknek különböző körülmények között történő elvégzéséhez szükség van. Ezeknek a kutatásoknak általános eredményeit bizonyos mértékig eleve meghatározhatjuk.

A mechanikus műveletek - könyvek bélyegzése, esomagolása, a címnek a könyv gerincére való felírása - elvégzéséhez szükséges idő valamennyi könyvtárban általában egyenlő lesz. Bizonyos elkerülhetetlen különbségek természetesen lesznek a az egyes dolgozók eltérő készségétől és ügyességétől függ. Másképpen fest a dolog a nagyobb összpontosítást igénylő tevékenységek körében - címleírás és osztályozás - mivel ezeknél a munkáknál a szűk helyiség, a zaj vagy a rossz megvilágítás nagy nehézséget okoz. Kézenfekvő tehát az a javaslat, hogy a normáknak valamely tapasztalati úton megállapított együttthatóval való növelése olyan mértékben kell hogy érintse az egyes műveleteket, amennyivel elvégzésük ténylegesen nehezebb. Ez az együtttható nem lehet egységes valamennyi könyvtári munka esetében.

A normák megállapításának szempontjából nagyon fontos kérdés, hogy a könyvtárakban jól kidolgozott, áttekinthető betűrendes és tárgyszó-katalógusok legyenek. Előfeltételazzuk általában, hogy valamennyi köz-művelődési könyvtár rendszeresen kapja a Nemzeti Könyvtár Bibliográfiai Intézete által kidolgozott nyomtatott katalóguscédulákat. Tudjuk azonban azt is, hogy a központilag nyomtatott katalóguscédulák beérkezése és a könyvek beérkezése nincs mindenkor összhangban. Ez a tény tehát szükségessé teszi, hogy azokban a könyvtárakban, ahol ez a helyzet fennáll, a továbbiakban is végezzenek házi katalógizálást. E munka előfeltételei a segédkönyvtár, valamint a technikai berendezések, a katalógusfiókok, polcok, asztalok, székek és végül a nyomtatványok és írószerszámok.

A fentiekben megvizsgáltuk azokat a tényezőket, amelyeket figyelembe kell vennünk az egyes könyvtári munkákra vonatkozó normák kidolgozásánál. Nem érintettük azonban a tulajdonképeni alapvető fontosságú adatokat. Ezeket az adatokat kétféle úton szerezhethetjük meg. Az első az **i d ő m é r é s /chronometrázs/**. Az időméréssel kapcsolatos megfigyeléseknél közvetlenül mérnünk kellene azt az időt, amelyre a kiválasztott könyvtári művelet elvégzéséhez szükség van. Ezek a megfigyelések azonban rendkívül költségesek és nehezen elvégezhetőek lennének. Több száz különböző feltételek között dolgozó könyvtárost kellene megfigyelnünk. A megfigyelést nemcsak a nagy városi könyvtárakban, hanem mindenekelőtt a falvakban és a kisebb városkákban kellene végeznünk. Nem szorul magyarázatra, hogy erre a célra sok speciális időmérő alkalmazottat kellene foglalkoztatnunk. De nemcsak a nagy költség és az adatszerzés meglehetősen lassu volta képezné az egyedüli hiányosságát ennek a módszernek. Hátránya az is, hogy a szóbanforgó módszer segítségével szerzett adatok nem teljesen már vadók, hiszen az ellenőrzött munka rendszerint más-képen zajlik le, mint a szabadon végzett tevékenység. Szerepet játszik a könyvtárosok fáradtsága is, esetleg a munka ütemének a fokozására irányuló kísérlet az "idővel való versenyzés" céljából vagy a munkaütem szándékos lassítása a magasabb időnormák elnyerése céljából, stb.

Az ismertetett módszer bizonyos hiányosságaitól mentes az alább következő másik eljárás, amelyet az előbbtől való megkülönböztetés végett nevezünk **s t a t i s z t i k a i** módszernek. Lényege abban van, hogy lehetőleg minél több dolgozóról és lehetőleg minél nagyobb idő-

közökről szerzünk adatokat, amelyeknek alapján kiszámítható az egyes műveletek elvégzésének átlagos időtartama egy munkaegységhez viszonyítva. A kutatások ilyen széleskörű kiterjesztését az a tény indokolja, hogy az esetleges /különösen magas, illetve különösen alacsony/ eredmények befolyása a véglegesen kiszámított átlagos szám tekintetében csökken az összegyűjtött adatok összmenyiségéhez viszonyítva. Ugyanakkor a különböző könyvtárak könyvtárosaitól beérkezett adatok tükrözik a fentebb leírt tényezők hatását és feleslegessé teszik, hogy ezeket az adatokat pótlólagosan figyelembe vegyük.

Ezt a második módszert alkalmazta a Központi Könyvtári Hivatal, amikor hozzálátott a nyilvános közművelődési könyvtárak számára történő munkaidő-normák kidolgozásához. Az alapvető anyag gyűjtését kérdőívek útján oldották meg. Az akcióban résztvevő könyvtárosoknak a külön erre a célra készült ívekre az alábbi adatokat kellett feljegyezniük: a kutatott tevékenység egyes területein végzett folyamatos munka megkezdésének, illetve befejezésének időpontját, a folyamatos munka minden egyes szakaszának kezdési, ill. befejezési időpontját, ha a kutatott tevékenységet és a szükséges előkészítő műveleteket együttesen végezték, az elvégzett műveletek számát. A fentiekén kívül a kérdőívek kitöltésében résztvevő dolgozóknak válaszolniuk kellett arra a kérdésre is, hogy milyen átképzésben vettek részt, továbbá mennyi gyakorlati időt töltöttek el a könyvtárban, s végül milyen módszereket alkalmaznak az egyes könyvtári munkák elvégzésénél. A nagyobb könyvtárak dolgozóinak az egyes tevékenységeknél még azt is közölniük kellett, hogy a szóbanforgó műveletet egy és ugyanazon személy végzi-e, illetve, hogy az adott munkát végző személy kizárólag csak azzal a művelettel foglalkozik-e. Az idevonatkozó adatokat nemcsak a normák kidolgozásánál lehetne jól felhasználni, hanem a Központi Könyvtári Hivatal munkájában is, mely jó hasznát venné az adatoknak a közművelődési könyvtárhálózat egyes könyvtárai belső szervezeti felépítésének tanulmányozásánál. A kérdőívek az alábbi könyvtári munkákat foglalták magukban: 1. a beérkezett könyvek egyeztetése a kísérőiratokkal, 2. a könyvek leltározása, 3. a könyvek bélyegzése, 4. a lengyel nyelvű szépirodalmi művek címleírása, 5. a tudományos könyvek címleírása, 6. idegennyelvű könyvek címleírása, 7. a katalóguscédulák lemásolása, 8. melléklapok írása, 9. lengyel nyelvű szépirodalmi művek osztályozása, 10. lengyel nyelvű tudományos könyvek osztályozása, 11. idegen nyelvű könyvek osztályozása, 12. a katalóguscédulák előkészítése a katalógusba való beosztáshoz /irányítás, aláhúzás - ford./, 13. a katalóguscédulák beosztása, 14. a könyvkártya megírása, 15. a könyvkártya behelyezése a könyvbe, 16. a könyvek papírba való csomagolása, 17. a feliratok rávezetése a könyv gerincére, 18. a jelzet ráírása a borítólapra, 19. a feldolgozott könyvek ellenőrzése, 20. a könyvek kötésre való előkészítése, 21. a könyvek visszavétele a könyvkötészetből, 22. felszólítások írása.

Az egyes műveletek megfigyelésére fordítandó idő határait 2-35 órában szabták meg. Azoknál a munkáknál, amelyeknél egy-egy egység feldolgozása hosszabb időt igényel, természetesen hosszú időt biztosítottak a megfigyelés céljára is. Ez lehetővé tette, hogy körülbelül egyenlő számú egységet sikerült elvégezni minden munkafolyamatban, aminek az

volt a célja, hogy egyenlő fokú valószínűséget biztosítsunk valamennyi átlagos eredménynél.

A kérdőíves akcióban való részvételre 155 különféle típusú feladati könyvtárat hívtak meg az ország egész területéről. A résztvevő könyvtárakat - szervezeti felépítésük alapján - három csoportba osztották. Az első csoportba 68 olyan községi és városi könyvtár tartozott, amelyek legfeljebb két dolgozót foglalkoztatnak. A második csoport 51 olyan községi és városi könyvtárat ölelt fel, amelyekben 3-10 fő dolgozik, és végül a harmadik csoportban 34 olyan vajdasági, illetőleg városi könyvtár foglal helyet, amelyeknél a dolgozók létszáma meghaladja a 10 főt. A csoportokban lévő könyvtárak számát meghatározó adatok egyúttal azoknak a válaszoknak a számát is mutatják, amelyek az egyes műveletekre vonatkoznak, mivel minden könyvtárnak minden fentebb felsorolt művelettel kapcsolatban nyilatkozniuk kellett. A válaszoknak ez a tömege teljesen elegendő lenne azoknak az átlagos időtartamoknak a kiszámításához, amelyekre az adott munkafolyamat egy egységének elvégzéséhez szükség van, s ezek a számok eléggé szilárd alapot képeznének a tulajdonképeni normák megállapításához.

A valóságban azonban nem nagyon sikerült ez az akció. A felkért könyvtárak közül ugyanis nem mindegyik küldte be az adatokat, de a beküldő könyvtárak között is volt több olyan könyvtár, amely nem hajtott maradéktalanul végig az ajánlott, megjelölt művelet megfigyelésének /lemérésének/ feladatát. A kérdőíveknek egy részét el kellett dobni, mert hiányosak voltak, illetve a kért adatokat rosszul, sőt helyenként olvashatatlanul írták be. Ennek okát részben a "jelentéskészítő" dolgozók lelkiismeretlenségében, részben pedig abban kell keresnünk, hogy a megkérdezett könyvtárosok nem tudatosították magukban kellőképpen a szóbanforgó akció fontosságát. Függetlenül attól, hogy melyek az okok, megállapítottuk, hogy egyes könyvtárakban a műveletek végrehajtására csak feleannyi időt fordítanak, mint amit bejelentettek, de a tényleg szükséges idő általánosságban kevesebb, mint a bejelentett. A kérdőívekből nyert anyag további hiányossága az volt, hogy az akció résztvevői közül többen eléggé gondatlanul válaszoltak a kérdésekre. Sok esetben előfordult, hogy a megkérdezett dolgozók csak a tulajdonképeni művelet elvégzéséhez szükséges időt adták meg, máskor olyan adatokat közöltek, amelyekben a művelet ellátására fordított időn kívül az előkészítő munkák ideje is benne van. Végül meg kell jegyezni, hogy az akcióban résztvevő könyvtárosoknak csupán 50 %-a dolgozta fel az egyes munkafolyamatoknál azt az időt, amelyet az utasítás előírt. A könyvtárosok hátralévő része megelégedett a nem egyszer jóval rövidebb megfigyelési idővel. Nem kell bizonyítani, hogy a kérdőívek válaszaiban előforduló pontatlanságok nagy mértékben csökkentik az adat-anyag használati értékét. Ennek folytán csökkent a kiszámított átlagszámok megbízhatósága is, pedig ezekre a számokra akartuk felépíteni a norma-tervezetet.

Már az átlagnormák megállapításánál kiderült, hogy az egyes dolgozók által elért eredmények között jelentős eltérések vannak. Nem egyszer előfordult, hogy a közölt időtartamok közül a valamely művelet elvégzéséhez szükséges idő - az egységnyi időhöz viszonyítva - csak egy tizede, vagy még ennél is kisebb része az ugyanerre a műveletre fordí-

tott leghosszabb időnek! Az átlagos normák megállapításánál természetesen figyelmen kívül kellett hagyni ezeket a túlságosan kiugró adatokat, ami még jobban csökkentette a feldolgozásra elfogadható adatok számát. Ilymódon a véglegesen nyert eredmények értéke jelentősen eltért a várt feltételezett eredményektől.

Ezzel szemben teljes mértékben fedi az előirányzatot és a várakozást azoknak az átlagos időnormáknak az összehasonlítása, amelyeket az egyes munkafolyamatok elvégzéséhez szükséges idő mérése alapján állapítottak meg a különböző típusú könyvtárakban. Amint előrelátható volt, a tömegjellegű, típusműveletek elvégzéséhez azonos időre van szükség /természetesen bizonyos határok között/ függetlenül attól, hogy a szóbanforgó műveletet milyen típusú könyvtárban végzik. Ezzel szemben az egyedi jellegű munkafolyamatoknál, amelyeknél a munkát végző dolgozónak egyéni módon kell a feladatot megfognia és nagyobb szellemi megerőltetést kell kifejtenie, bizonyos különbségek mutatkoznak. Ebben az esetben hosszabb időnormákat kell megszabni, különösen a nagyobb könyvtárakban foglalkoztatott dolgozók számára, mert ott gyakrabban fordulnak elő ilyen nehezebb munkák.

A kérdőívek anyagának tanulmányozásánál kiderült, hogy az átképzett dolgozók által elért munkasebesség és az átképzetlenek munkasebessége között semmiféle lényegbevágó különbség nincs. Az átképzetlen dolgozó ugyanis a gyakorlat folyamán bizonyos jártasságra tesz szert és feladatot ugyanolyan jól végzi, mint szakmailag képzett kollegája. Nem vonatkozik ez természetesen azokra az átképzetlen dolgozókra, akik még csak rövid ideje /pl. két évnél rövidebb idő óta/ dolgoznak a könyvtári szakmában. Ez utóbbiaknak bizonyos feladatok ellátásához valamivel több időre van szükségük.^{1/}

Eddigi fejtegetéseinkben rámutattunk arra, hogy a kérdőívek alapján nyert végleges eredményeket igen nagyszámú hiányosság jellemzi. Ezeket a hiányosságokat részben már ismertettük s meg kell állapítanunk, hogy e hibák átfogó elemzése és figyelembevétele gyakorlatilag lehetetlen.

Ismerve ezeket a hibákat, helytelen lenne, ha a normákat mechanikus módon a kérdőívek alapján nyert adatokra építenénk fel. A normák megállapítása végett még egyszer közösen ki kell elemeznünk a fenti eredményeket és meg kell vizsgálnunk a tulajdonképeni munkafolyamatokat is. Az ilymódon megejtett elemzés alapján tett észrevételek kiindulásul fognak szolgálni a kérdőívek anyagából kapott átlagszámok bírálatához és helyesbitéséhez. A helyesbitett számokat bizonyos tapasztalati százalékkal meg kell emelnünk és a kapott adatokat ideiglenes normaként

^{1/} Ebből természetesen nem lehet azt a következtetést levonni, hogy a gyakorlat teljes mértékben pótolhatja a dolgozók elméleti szakmai képzetét.

a gyakorlatban ki kell próbálnunk.^{1/}

Az ideiglenes normák bevezetésével egyidejűleg kötelezni kell a könyvtárakat arra, hogy a normák alkalmazásával kapcsolatos észrevételeiket és kifogásaikat küldjék meg a Központi Könyvtári Hivatalnak. Ezeket az adatokat tanulmányozni fogják abból a célból, hogy tökéletesebb végleges formájú normákat állapítsanak meg. Nem valószínű ugyanis, hogy rögtön az első kísérletre sikerül tökéletes normákat megállapítani. Utóbbi vállalkozásról lévén szó, kísérletünk nem is lehet tökéletes. A végleges, elfogadható és használható normák megállapításához valamennyi könyvtáros együttműködésére van szükség.

/Figyelem: A táblázatot lásd a 40. és 41. oldalon!/

1/

Szem előtt kell ugyanis tartanunk, hogy a kérdőívekből nyert számok a kis időközben végbemenő folyamatos munkákra vonatkoznak, míg a leendő normáknak az egész napon át folyó munkának átlagos ütemét kell kifejezésre juttatniok. Gondolnunk kell arra is, hogy a munkaütem a dolgozók fáradtságával fokozatosan esökken. A dolgozók számára ezenkívül ebéldíőt és egyéb személyi okokkal magyarázható munkamegszakítási időt is kell biztosítani.

= Przegląd Biblioteczny, 1955. lsz. 41-51.lap.

A javasolt normák táblázata

Sorszám	A művelet megnevezése
1.	A beérkezett könyv egyeztetése a kísérőiratokkal
2.	A könyv leltározása
3.	A könyvek bélyegzése három helyen
4.	Katalógus főlap megírása szépirodalmi könyvről
5.	Katalógus főlap megírása tudományos könyvről
6.	Katalógus főlap megírása idegennyelvű könyvről
7.	Katalóguscédulák lemásolása
8.	Melléklapok írása
9.	Szépirodalmi könyvek osztályozása
10.	Tudományos könyvek osztályozása
11.	Idegennyelvű könyvek osztályozása
12.	Katalóguscédulák előkészítése a katalógusba való beosztás- hoz /irányítás, aláhuzás/
13.	Katalóguscédulák beosztása a katalógusba
14.	A könyvkártya megírása
15.	A könyvkártya behelyezése a könyvbe
16.	A könyvek papírba való csomagolása
17.	A feliratok rávezetése a könyv gerincére
18.	Jelzet ráírása a borítólapra
19.	A feldolgozott könyvek ellenőrzése
20.	Egy könyvnek kötésre való előkészítése
21.	Egy könyv visszavétele a könyvkötészetből
22.	Egy felszólítás megírása
23.	Katalógus főlap megírása különböző fajtájú könyvekről
24.	Különböző fajtájú könyvek osztályozása
25.	A könyvkártya megírása és behelyezése a könyvbe /egy személy által/.

Sor- szám	Vajdasági nyilvá- nos könyvtárak x		Járási nyilvános könyvtárak xx		Községi nyilvános könyvtárak xxx	
	átlagos összidő percek- ben	javasolt norma percek- ben	átlagos összidő percek- ben	javasolt norma percek- ben	átlagos összidő percek- ben	javasolt norma percek- ben
1.	0,7	0,8	0,68	0,8	0,82	0,8
2.	3,21	3,	2,6	3,	3,6	3,
3.	1,24	1,2	1,15	1,2	1,02	1,2
4.	5,53	6,5	6,9	6,5	5,83	6,5
5.	13,33	15,	8,3	15,	6,1	15,
6.	14,36	15,	nincs adat	-	nincs adat	-
7.	3,85	4,	4,3	4,	3,7	4,
8.	4,25	4,	2,9	4,	4,	4,
9.	4,26	4,	2,9	3,	3,8	3,
10.	7,	7,	5,25	6,	6,3	6,
11.	8,3	10,	nincs adat	-	nincs adat	-
12.	0,45	0,5	0,34	0,5	0,54	0,5
13.	1,12	1,	1,13	1,	0,9	1,
14.	1,6	2,	1,63	2,	1,8	2,
15.	0,84	1,	1,63	1,	0,46	1,
16.	2,86	3,5	2,6	3,5	2,3	3,5
17.	nincs adat	-	2,5	3,	1,55	3,
18.	1,33	1,8	1,75	1,8	1,06	1,8
19.	3,9	5,	3,1	4,	3,8	4,
20.	2,14	3,	2,7	3,	2,08	3,
21.	1,2	1,5	1,6	2,	1,86	2,2
22.	5,4	6,	3,7	6,	3,9 6,8	6,
23.	10,2	12,	6,3	10,	4,2	7,
24.	nincs adat	-	1,63	4,	2,8	4,
25.	1,63	2,5	2,7	2,5	2,02	2,5

x valamint a 10 dolgozónál nagyobb létszámú városi könyvtárak.

xx valamint a 3-10 dolgozót foglalkoztató könyvtárak.

xxx valamint az 1-2 dolgozót foglalkoztató könyvtárak.

A KÖZPONTI KATALÓGUSOK MEGVALÓSÍTÁSA ÉRDEKÉBEN

Írta: Michel, Paul Henri
a párisi Bibliothèque Mazarine őre

Több mint ötven esztendő óta elismerik a központi katalógusok hasznos voltát s kívánják megvalósításukat. Több megvalósítási módot javasoltak: közös katalógusokat az egyazon tudományágakra specializált könyvtárak számára, vagy területi illetve országos címjegyzékeket. Sőt az UNESCO egy európai központi címtár kiadását is fontolóra vette. De amiképen egy országos katalógust csak az országban levő valamennyi könyvtár teljes címjegyzéke alapján lehet elkészíteni, úgy egy európai vagy világ-katalógus is csupán az országos katalógusok elkészülte után válik megvalósíthatóvá.

Több kérdésre nézve, valamint az egyes idegen országokban, nevezetesen Németországban, Angliában és az Egyesült Államokban most folyó vagy már be is fejezett munkákra vonatkozólag megelégszünk azzal, hogy Mlle N. L. Malclès a sorbonnei könyvtár őrének kitűnő cikkére utalunk.^{1/}

.....

Fő vonásaiban vázolni szeretnők, hogyan véljük a legjobbnak az ilyen katalógus elkészítésének tervét.

Mellőzve itt a regionális katalógusokkal, a valamely tudományágra vonatkozó katalógusokkal, valamint az analitikus vagy módszeres központi szakkatalógussal kapcsolatos kérdéseket, csupán a szerzők nevét, illetőleg a szerző nélküli műveknél - a címeket ábécé rendben felsoroló országos jellegű központi katalógussal foglalkozunk.

Egyes könyvtárak katalógusai egyetlen betűrendben csoportosítják a szerzők nevét, az anonym művek címét és a tartalomra utaló tárgyszavakat. Ez hiba, amelynek talán nincs hátrányos következménye, ha ezt a módszert közepes jelentőségű könyvállománynál alkalmazzák, de nagy könyvtáraknál s még inkább több könyvtár összevonása esetében helyrehozhatatlan zavart idézhet elő. A tárgy szerinti központi címjegyzéket /amely bizonyos pontosan meghatározandó feltételek mellett hasznos lehet/ teljesen külön kell választani a betűrendestől; ez utóbbit pedig véleményünk szerint két különálló részre kell bontani: a "szerzők"-re és az

^{1/} Les Sources du travail bibliographique. [A bibliográfiai munka forrásai.] l.T. 101-111.lap.

"anonymek"-re.

Ezt az eljárást technikai okok indokolják, amelyeket talán felesleges is előadni: a szerző nélküli műveket nem lehet címeik vagy kezdőszavaik alapján szigorú ábécé sorrendben rendezni: egyes kiadványsorozatok mesterkélt címszavak alá kell csoportosítani, s ebből olyan besztási nehézségek támadnak, amelyekkel jobb nem tetézni a tulajdonnevek helyesírásával kapcsolatos nehézségeket. Ez utóbbiak éppen elég gondot fognak okozni azoknak, akiknek az lesz a feladatuk, hogy a könyvtárak százaiból származó katalóguscédulák alapján jó és egységes helyesírással állítsanak össze szerzői névjegyzéket.

Általánosságban az országos központi katalógust megalapozó címleírás megszerkesztésénél és az osztályozásánál olyan szabályoknak kell érvényesülniük, amelyek igen komolyan számolnak a rendezendő anyag óriási méreteivel. Az első ilyen szabálynak tehát azt kellene kimondani, hogy a címleírások rövidek és tömörek legyenek. A könyvek leírását nem szabad megterhelni sem a tartamukra sem pedig a nyomásra és az illusztrációkra vonatkozó részletadatokkal /képmelléletek, illusztrátorok felsorolása stb./o. Mindezek a részletek, amelyek önmagukban véve érdekesek és amelyeknek feltétlenül szerepelniük kell egy tudományos bibliográfiában, nem valók Franciaország vagy bármely másik nagy ország könyvtárainak általános katalógusába. Elegendő ha a címleírás a könyvek helyes jellemzését tartalmazza. Az a fontos, hogy a könyvek azonosságát kétségtelenül meg lehessen állapítani.

Ugyancsak a rövideg nyilvánvaló érdeke kívánja azt is, hogy a központi katalógusban mellőzzék a példányra vonatkozó sajátosságokat /kötés, a könyv eredetére vonatkozó megjegyzések, ex-libris vagy szelvényzetek/, mert ezek leírásának csak egy bizonyos könyvtár leltárában van helye. Ha azonban valamely leirt könyvpéldány nagyobb mértékben hiányos, erre a könyvet őrző könyvtár jelbetűje mellett egy szóval vagy jellel fel kell hívni a figyelmet. Kivételes esetekben bizonyos fajta könyveknél az így jelzett hiányok terjedelmét és helyét is fel kell tüntetni.

A központi címjegyzék, amely egyaránt különbözik valamely bibliográfiától és egy könyvgyűjtemény leltárától, végső soron egy nyilván- tartás egyszerűsített alakját fogja mutatni, s ez a forma felel meg a legjobban terjedelmének és gyakorlati céljának is. A kutató, aki a kutatás kezdetén megnézi a központi címjegyzéket, valóban csak azt akarja megtudni, hogy hol találja meg azt a könyvet, amelyre szüksége van, hogy ilymódon elkerülje a felesleges és fáradságos tapogatásokat. Ha a könyv tartalma érdekli, a címjegyzék néhány szava irányt mutat neki, s ha az egyes példányok sajátosságai iránt érdeklődik, legalább tudja, hová kell fordulnia erre vonatkozó felvilágosításért.

Egy központi katalógus címleírása még a nélkülözhetetlen adatokra korlátozva is az adatok nagy száma következtében hatalmas anyagot alkot, s nagy méretei sereg problémát vetnek fel. Azok, akik nem nagyon ismerik a munka technikai részleteit, kétségtelenül úgy vélik, hogy az anyag- nak a szerzők neve szerinti betűrendbe sorolása nem okoz nagyobb nehé-

séget. A könyvtárosoknak azonban nincs ilyen illuziójuk, vagy ha volt is, hamar elvesztették. Ők tudják, hogy nincs annál kényelmesebb feladat, mint tulajdonnevekről a helyesírás /vagy átírás/ szempontjából kifogástalan listát készíteni, megkülönböztetni a homonimákat és vég-eredményben mindent fontossága szerint figyelembevenni. Remélem, hogy egyik legközelebbi cikkemben példákon mutathatom be, melyek e téren a legjelentékenyebb hibaforrások.

Hogy könnyítsünk azokon, akiknek az lesz a dolguk, hogy a különböző könyvtárak által beküldött címleírásokat egyesítsék és csoportosítsák, úgy véljük, hasznos lenne a központi katalógust időrendi részekre tagolni. Már kifejtettük azt a javaslatunkat, amely szerint minden könyvtárban meg kellene valósítani ezt a felosztást. Már pedig, ami ezen a fokon helyesnek látszott előttünk, még indokoltabb lesz, ha arról van szó, hogy több száz könyvtár anyagát kell egyetlen jegyzékbe összeolvasztani.

Nem akarom újra kifejtetni az ilyen eljárás előnyeit, csupán arra hivatkozom, hogy a régi és a modern könyvek általában nem ugyanazt a közönséget vonzzák. A különféle tudományágak szakembereit csupán az új munkák érdeklik, ugyanígy a diákokat is, akiknek el kell sajátítaniuk valamely tudomány elemeit, valamint a kutatókat is, akiknek az a törekvésük, hogy hozzájáruljanak annak haladásához, s akik mindennek előtt ama kérdés legujabb állásáról kívánnak tájékozódni, amelynek elmélyítését célul tűzték ki. Ezzel szemben a régi könyvek a történészek birodalma, - a tények vagy az eszmék, a tudományok vagy a művészetek, vagy éppen a könyv történészei. Az említett kategóriákba tartozó dolgozók, akik gyakori olvasói a katalógusoknak, nem minden ijedtség nélkül látják, hogy az őket érdeklő cikkek elvesznek a modern könyvkiadás túlszámolt bőségeknek végnélküli felsorolásában. Egy általános katalógus írtolvasása, még ha az jól szerkesztett, sőt nyomtatott katalógus is, ma már olyan vállalkozás, amely előtt tétovázik az ember. Még a bizonyos korszakra korlátozott katalógusé is haláttalan és nehéz feladat marad. De ez legalább nem lesz lehetetlen feladat.

Ugy véljük, hogy a francia könyvtárak központi címjegyzékének /akár kartonlapokon, akár nyomtatott kiadványok formájában készül is/ a gyakorlatban három külön részből kellene állnia, mégpedig az ősnymtatványokat a régi könyveket és a modern könyveket felölelő részekből. A művek e három kategóriája nem a könyvek technikai jellegéhez, hanem minden bizonytalanság elkerülése érdekében időrendi határokhoz igazodnék. Ősnymtatványokon a most már csaknem általános gyakorlat szerint az 1501 előtti nyomtatványokat értenék, míg a régi könyvek kategóriájára az 1501-1800 közötti időre terjedne, a modern könyveké pedig a XIX. és XX. századra. Azt mondhatnák talán, hogy ezek a pontos időhatárok önkényesek. Nem található-e meg az ősnymtatvány külső formája még a XVI. század első éveiben, sőt évtizedeiben is? Azonban az egyszerűség kedvéért az 1500-as időhatár elfogadása mellett döntöttek. Az 1800-as időhatár is könnyen megokolható, talán még könnyebben is, mivel ez az

1/ A la recherche du livre ancien. [A régi könyv nyomában] - Accademie e Biblioteche d'Italia, XXI.évf. 5-6.sz. 1-8.lap.

időszak /az 1800-akat megelőző és követő néhány évet is beleértve/ minden téren a rohamos fejlődés és átalakulások kora, és ez a fejlődés a nyomdaművészet és nyomdaipar több terén is mutatkozott, így a tipográfiában, a papírgyártásban és a nyomási eljárások terén is. Az évszámok beszélnek magukért. 1800-ban öntötték a K ö z t á r s a á á g a l k o t m á n y á n a k kinyomatására a Didot-féle új római antiquát, amely a mértani szigor legfelső fokát jelenti. A leydeni Luchtman testvérek 1804-ben intézték levelüket Renouard párisi könyvtáros polgártársához, amelyben részletesen leírták azt az eljárást, hogyan lehet a mozgó betűket egyetlen lappá összeforrasztani. Ehhez a levélhez mellékelve volt az első stereotyp könyv /egy biblia/. 1800-ban állította fel Frédéric André Párisban a Pont-aux-Choux-utcában az első könyvnyomdát /melynek eljárása módját Aloys Senefelder fedezte fel 1796-ban/. 1795 és 1800 között szabadalmaztatta Louis Robert azt a gépkomplexumot, amely a papír végtelen szalagban gyártását tette lehetővé. Először Angliában alkalmazták /1802-1803/ ezt az eljárást, Franciaországban az első folyamatosan nyomó gép 1811-ben kezdett működni Anet közelében. A hengeres sajtógép megalkotására irányuló első kísérleteit Nicholson 1790-ben végezte, gyakorlatilag először 1812-ben alkalmazták /Koenig-sajtógép/. És nemsokára /1814/ az első gőz-sajtó /ugyancsak Koenig-féle/ óránként 1100 levonatot készített, míg a XVIII.sz. végén nem haladtak túl a 250-et. A szedési eljárások gépesítése valamivel később történt, de még mindég az új század első negyedébe tehetjük, minthogy William Church, a szedőgépek feltalálója, első szabadalmát 1822 február 18-án kapta.

Az ősnymtatványok jegyzéke kétségtelenül nehézségek nélkül elkészíthető. A XV.sz. könyvanyagának helyileg való elkülönítése igen sok könyvtárban már meg is történt: katalógusukat kiadták és róluk már központi jegyzékek is készültek. A könyvnyomtatás ez első termékeinek különös jellege és viszonylagosan csekély számuk eléggé indokolni látszik, hogy ezekkel különlegesen járjunk el.

Ezt a kérdést tehát mellőzzük, s az 1500 utáni nyomtatványok nagy tömegének két csoportba való felosztását vesszük fontolóra. Ez a felosztás először talán nem fog nagyon célszerűnek látszani, s még akkor is, ha idővel kiderül, hogy feltétlenül szükséges, attól lehet tartani, hogy eleinte ellenvetésekre fog találni. Lesznek majd, akik szóvá teszik, hogy sok bibliográfiai tétel kétfelé lesz vágva, vagy éppen háromra, amikor ősnymtatványról van szó, hogy egyes szerzők, ha szabad így mondani, elevenen kettévágtatnak /azok, akik a XV.század végén és a XVI.század elején is, vagy akik a XVIII.század végén is, a XIX.század elején is irtak és jelentettek meg műveket/, s végül azt, hogy mindazok a régi írók, akiknek művei új kiadásokban is megjelentek, mind a két - vagy három - jegyzékben is szerepelni fognak. De ez a hátrány sem jelentékeny. Arra fog zsugorodni, hogy ha valaki teljes listáját akarja elkészíteni a Franciaország könyvtáraiban őrzött kiadásoknak, akkor három helyen kell kutatnia. Ám az ilyen kutatásnak csak előnyére válhatik, ha több időben történik, főleg ha egy klasszikus íróra vonatkozik, kinek kiadásai százakra rúgnak, mint például Aristoteleséi. S hozzá tehetjük, hogy az olvasók túlnyomó nagy többsége az ilyenféle íróra vonatkozó bibliográfiában csak az újabb kritikai kiadásokat fogja

figyelembe venni, ami pedig azt a néhány kutatót illeti, akit a szöveg és az egyes kiadások története érdekel, mindenekelőtt arra lesznek kíváncsiak, hogy melyek és hol találhatóak a régi kiadások. Ezek is, azok is tapasztalni fogják, hogy a két katalógus, a régire és modernre való elkülönítés nagy mértékben megkönnyíti munkájukat. Ha később a katalógust talán kinyomatják, még szembeötlőbb lesz a két külön részre választás előnye, minthogy mind a két rész külön is megszerezhető, ami egy-egy korszak specialistáját költségtöbblettől és felesleges teherrel kíméli meg.

Technikai szempontból a katalógusnak kor szerinti részekre választása jelentékeny előnyököt fog nyújtani, melyek közül az első az lesz, hogy a címleírás megszerkesztésénél alkalmazkodni lehet a leírandó anyag sajátosságaihoz. Nem alaptalan az a vélemény, hogy egy katalógusnak alakjában a lehető legegységesebbnek kell lennie. Ha már egyszer megállapították a címleírás szerkezeti kritériumait, ezek gyakorlati szabályokká válnak. Másfelől azonban az egyszersmindenkora felállított szabályokhoz való igazodás igen veszélyez, amikor e szabályokat igen különböző jellegű tárgyakra kell alkalmazni. Ami az ösnyomtatványokat illeti, nyilvánvaló, hogy leírásuknál nem fogják a ma használatos kartográfia szabályait alkalmazni, de felmerülhet az a kérdés, hogy nem volna-e szintén helyénvaló különbséget tenni a tekintetben "régi" könyv /1501 és 1800 között nyomtatott/ és "modern" /ez utóbbi év után nyomtatott/ könyv között. Nem kétséges, hogy szükségszerűen el kell érkeznii ehhez a megkülönböztetéshez, s ennek jeleit máris észleljük. A párisi Bibliothèque Nationale-ban például a cédulakatalógust más módszerrel szerkesztik a gyarapításnál, mint a nyilvántartó szolgálatban. Meggyőződhetünk erről ha a Bibliographie de la France címleírásait egybevetjük a Catalogue général des livres imprimés címleírásaival, mert az előbbiek inkább a korunkbeli könyvkiadás termékeinek leírásához igazodnak, míg az utóbbiak azon könyvek leírásához, amelyek a régi Bibliothèque du Roi anyagát képezték.

Az általunk választott példa talán nem eléggé meggyőző, minthogy a Bibliothèque Nationale általános leltára a régi és a modern könyveket egyaránt felöleli, azonban elvként fogadhatjuk el, hogy az e két kategóriába tartozó könyveket két különböző módszer szerint jellemezzük, legalább is a formátumok meghatározása tekintetében. A végtelen papiros feltalálása óta a könyvek nagy részénél a formát már csak önkényesen jelölik a régi nomenklaturával élve 4°, 8°, stb. méretűnek, Amióta nem ívekben gyártják a papirost, ezek a megjelölések értelmüket veszítették, s helyükbe célszerűen a könyv méreteinek milliméterekben való megjelölése lépett, amit ma mellőzhetetlennek tartanak, míg a réti megjelölését már csak ezen felül adják meg, ha ugyan el nem hagyják. Viszont a régi könyv alakját a réti határozza meg, méretei egyáltalán nem érdekelnek. A méretük különben is erősen függ a margótól, másképen mondva: a könyvkötők kisebb vagy nagyobb kíméletlenségétől.

A címek rövidítése és az impresszum teljes közlése tekintetében hasonló megkülönböztetés volna helyénvaló. De anélkül, hogy a részletekbe mennénk, mindjárt végső eredményeinket, illetőleg óhajításunkat fogjuk itt megfogalmazni.

1. Ami a modern könyveket illeti, úgy véljük, hogy leírásuknak szigorú és pontos szabályokhoz kellene igazodnia. Kitűnő eljárás lenne, ha a címléírás különböző elemeit: a szerzők, előszóírók vagy munkatársak vezeték- és keresztnévét, a címet és alcímet, a kiadók és nyomdászok nevét és az évszámot külön erre a célra előnyomott rovattérbe íránk be. Ha ezek az adatok mindég ugyanarra a helyre kerülnek /s e hely üresen marad, ha az adat hiányzik/, tökéletesen homogén kartonok birtokába jutunk, amelyeket azután könnyű lesz a legrövidebb idő alatt szétvetni akár a szerzők neve, akár a címek, vagy a kiadás helye vagy éve szerint.

Ezek az előnyomott rovatterekkel ellátott kartonok a legtöbb nyilvános könyvtár olvasóinak rendelkezésére bocsátott kéri lapokhoz hasonlítanak, azzal a különbséggel, hogy rajtuk minden adat szerepelne, amelyre egy tökéletes címléíráshoz szükség van. A római Nemzeti Könyvtár már majdnem egy félévszázad óta ilyen előnyomott cédulákat használ, s ennek használatát - éppen egy központi címjegyzék szerkesztését tartva szem előtt - minden olasz könyvtárra kiterjesztették.

2. Míg a modern könyvek címléírásánál követésre méltónak tartjuk az olasz példát, addig a régi könyvek esetében előnyösebbnek véljük az előnyomott rovatterek mellőzését, mivel ezeknél a leírásoknak hosszabbaknak kell lenniök és nem lehet őket olyan szigorú szabályoknak alávetni. Egyes XVI. századbéli könyvek technikai szempontból teljesen vagy részben megőrizték az ősnymtatvány jellemző vonásait. Sok olyan könyvnek, amelyet a század első éveiben nyomtak, vagy olyan városokban készültek, ahová csak később jutottak el a nyomdatechnika új vívmányai, még nincs címlapjuk: más könyvek címlapja hiányos, nincs rajta impresszum vagy évszám, s a hiányzó adatok kolofonban szerepelnek. Magától értetődik, hogy mindezeket a műveket sajátosságaiknak megfelelően kell feldolgozni.

A központi címjegyzék két részlegre való osztásának előnye - végül - az is, hogy a központi címjegyzék keretébe felvett könyvtárak azt a hatalmas munkát, amelyet számukra egész cimanyaguk lemásolása jelent, két időszak alatt végezhetik el s természetesen a hasznosabb munkafolyamattal kezdenek. Azok a könyvtárak, amelyek egyik vagy másik tudományág újabb irodalmát tartják számon, régi könyvállományuk azonban csak közepes, későbbre halaszthatják a központi címjegyzék "régii" szakasza készítésében való közreműködésüket. Az ellenkező eset szintén elő fog fordulni: vannak régóta fennálló és nem gyarapodó muzeális könyvtárak, amelyeket teljesen mentesíteni lehetne a modern címjegyzékben való szerepléstől.

Az egyes könyvtárak által végzendő munka minőségét tehát bizonyos mértékig könyvállományuk jellege és személyzetük hozzáértése határozhatja meg. Ezzel szemben az egyes könyvtárak által szolgáltatott anyag összegyűjtésén és osztályozásán dolgozó központi szervnek egyidejűleg kell végezni minden feladatot. E feladatok terjedelmük és nehézségük tekintetében nem egyformák és többféle módszer alkalmazását teszik szükségessé.

Az 1800 előtt nyomtatott művek teljes száma /az incunabulumokat leszámítva/ nem éri el a három milliót, míg 1801-től napjainkig 12 millió-

nál több, vagyis négyszerannyi nyomtatott mű jelent meg, s mi több, a könyvtermelésben nem mutatkoznak a hanyatlás jelei, a modern könyvek hatalmas tömege folytonosan növekszik.

Ezek olyan tények, amelyek a központi címjegyzék mindkét része számára megszabják szerkesztésük, szervezésük, sőt terjesztésük módasereit is. Ahhoz, hogy ezek a hatalmas címgyűjtemények minden felé kielégíthessék a velük szemben támasztott igényeket, nem maradhatnak meg örökké kartoték formájukban, amelybe csak Párisban lehet betekinteni, vagy csak levelezés útján lehet használni. Bármilyen korainak tűnhetik is, már most foglalkozni kell közzétételük kérdésével.

Egy élő könyvtár katalógusa s még inkább egy központi címjegyzék soha sincsen befejezve. Mindég folytatni kell tehát a munkát mind a "régi", mind a "modern" könyvek viszonylatában, mivel a régi könyvek állománya is tovább gyarapodik új szerzeményekkel, s nem lehet előre látni, mikor szűnik meg ez a gazdagodási folyamat. Mindazonáltal a két csoportnál a szerzeményezés üteme nem egyforma. Egyik időbelileg nyitva áll, a másik egy zárt birodalom. Egyiknél az a probléma, hogy számontartsuk a túlradó termelést, a másiknál az, hogy kitöltsük a bár tekintélyes, de mégis számbavehető hiányokat. Ebből következik, hogy a két címjegyzék megjelenése után kiegészítéseiknek nagyon eltérő időközökben kell megjelenniük. A modern címjegyzék egyrészt a multa vonatkozó kiegészítésekkel, másrészt a megjelenését követő évekre vonatkozó pótlásokkal fog gazdagodni. A kiegészítéseket és pótlásokat két évenként lehetne kiadni - minden tíz évben egy összefoglaló kötettel. A régi katalógus csak kiegészítéseket kívánna, ami különböző időközökben jelenhetné meg, az új szerzemények mennyisége szerint.

Végeredményképen a francia könyvtárak központi címjegyzéke /és semmi akadálya sincs annak, hogy ezt a megoldást más országokban is átvegyék/ két teljesen különálló segédeszközzre kell, hogy tagolódjék - nem számítva az ősnymtatványok címjegyzékét, amely különösen kényes, de nagy részében már elvégzett munkát jelent, s amellyel kapcsolatban, szerény méretei miatt nem merülnek fel ugyanazok a szervezési problémák. Ez a két segédeszköz eleinte, és kétségtelenül elég hosszú ideig, két kartoték lesz, majd utána két nyomtatott kiadvány. A modern címjegyzék címleírásait szigorú szabályok szerint kell szerkeszteni, ha ugyan nem előrajzolt rovattekerekkel. A könyvanyagot szigorú rend szerint kell feldolgozni és ha rákerül a sor, elég gyors időközökben közzétetni. Viszont a régi könyvek címleírása sokkal differenciáltabb és bővebb lehet. A kétféle jegyzék közül az egyik a régi Franciaország bibliográfiai kincsesházáról fog képet adni, a másik egy élő és haladó világ műveltségét tükrözi majd.

- Libri, 1954. 2.sz. 162-171.lap.

S Z E M L E

AZ OSZSZSZK MŰVELŐDÉSÜGYI MINISZTERIUMÁNAK MUNKÁJÁBÓL

Az OSzSzsZK Művelődésügyi Minisztériuma március 10-12-ig öszs-
oroszországi értekezletet rendezett Moszkvában azoknak a feladatoknak
a megvitatására, amelyek a Szovjetunió Kommunista Pártja Központi Bi-
zottsága januári teljes ülésének határozatai értelmében a népművelési
szervekre és intézményekre hárulnak, aen voltak az autonom szocialista
szovjet köztársaságok művelődésügyi miniszterei, a területi és határ-
vidéki, illetve városi népművelési hivatalok vezetői és helyettesei,
továbbá számos járás népművelési osztályának vezetője és mások.

.....

A konferencián T. M. Zueva, az OSzSzsZK Művelődésügyi minisztere
tartott - a kérdést minden részletében kifejtő - előadást.

T. M. Zueva rámutatott arra, hogy a SzKP Központi Bizottsága ja-
nuári teljes ülésén hozott határozatok két alapvető feladatot állíta-
nak a művelődésügyi szervek és intézmények elé: 1. a mezőgazdasági is-
meretek s a mezőgazdaságban elért kiváló tapasztalatok széleskörű pro-
pagálását, 2. a falusi dolgozók kulturális ellátásának átfogó megjaví-
tását, valamennyi falusi népművelési intézmény munkájának megélnkíté-
sét.

.....

N. Sz. Hruscsev a januári plenáris ülésen mondott beszédében a
követzőket hangsúlyozta: "Arra van szükség, hogy vezető kádereink
alaposan tanulmányozzák a mezőgazdasági termelést, jól ismerjék annak
gazdaságtanát és technikáját, otthonosak legyenek a földmivelés és az
állattenyésztés kérdéseiben. Ezek nélkül a párt- és szovjet szervek
funkcionáriusainak nem lesz tekintélyük a tömegek között, ezek nélkül
nem tudják szakszerűen irányítani a kolhozok, gép- és traktorállomások,
illetve szovhozok munkáját."

Ez az utmutatás egyenesen és közvetlenül szól a kultura dolgozói-
hoz, különösen a falu népművelési dolgozóihoz. El kell érnünk azt,
hogy a járási népművelési osztályok munkatársai, továbbá a klubok és
könyvtárak vezetői jól ismerjék a mezőgazdaság konkrét feladatait és
helyi sajátosságait. Enélkül nem válhatnak a párt és a kormány határo-
zatainak, illetve az agrotechnikai ismeretek terjesztésének aktív pro-
pagandistáivá.

1954-ben az OSzSzsZK Művelődésügyi Minisztériuma és a helyi műve-
lődésügyi szervek többet és jobban foglalkoztak a mezőgazdasági ismere-
tek és a kiváló tapasztalatok terjesztésével, felhasználva erre a cél-
ra a propaganda minden eszközét és formáját, tehát a sajtót, a rádiót,

a mozi, az előadásokat s a kulturotthonban, illetve könyvtárban folyó munka valamennyi formáját.

T. M. Zueva részletesen foglalkozott a kiadók és a mozihálózat munkájával, az előadásos propaganda helyzetével és a kulturotthonok tevékenységével; beszélt ezeknek eredményeiről és rámutatott a mezőgazdasági ismeretek propagálása terén elkövetett hibákra, bemutatva a fenti szervek munkája további megjavításának programját.

A könyvtárak munkájáról szólva rámutatott Zueva arra, hogy az állam birtokában lévő községi könyvtárak hálózata az utóbbi években gyors fejlődésnek indult. Míg 1949-ben az OSzSzSzk-ben mindössze 7.786 községi könyvtár volt, addig 1955-ben ezeknek a könyvtáraknak a száma el fogja érni a 26.750-et. A területek többségében sikeresen hajtják végre, illetve már végre is hajtották azt a feladatot, mely szerint minden egyes falutanács területén könyvtárat kell létesíteni.

Egyes területeken már ma is átlag több könyvtár esik egy-egy falusi tanácsra.

Az 1955. és 1956. évben feltétlenül el kell érni azt, hogy valamennyi területen valamennyi falusi tanácsnak külön könyvtára legyen.

Az állami könyvtárhálózat mellett növekszik a kolhozkönyvtárak száma is. A kolhozklubok és könyvtárak szervezése - a kolhozok szakadatlan gazdasági fejlődésével lépést tartva - a továbbiakban még gyorsabb ütemben fog előrehaladni...

- Meg kell vallani - mondta Zueva elvtársnő - hogy a művelődésügyi szervek mindez ideig rosszul irányították, sőt helyenként egyáltalán nem irányították a kolhozok kulturotthonainak és könyvtárainak munkáját, s ez súlyos hiányosság. Egy pillanatig sem szabad megfeledkeznünk arról, hogy ezeknek az intézményeknek a munkájáért a művelődésügyi szervek ugyanolyan mértékben felelősek, mint az állami népművelési intézmények munkájáért. Az a feladatunk, hogy a mezőgazdasági szervekkel karöltve tervezzük a kolhozotthonok és könyvtárak hálózatát, felelnünk kell a kolhoz népművelési dolgozóinak kiválogatásáért, rendszeres segítséget kell nyújtani számukra, be kell őket vonni a járási szemináriumok munkájába, a továbbképző tanfolyamokba s a kolhozokba kell küldeni azoknak a fiatal szakembereknek egy részét, akik könyvtári technikumokat, illetve népművelési iskolákat végeztek.

Nagyon fontos a könyvtárosi munkanormák megállapítása. Egyes járási és községi könyvtárak dolgozói nincsenek kellőképpen foglalkoztatva, nem harcolnak új olvasók szerzéséért, nem tesznek semmit annak érdekében, hogy a könyveket eljuttassák a kolhozparasztok családjához, nem törekszenek arra, hogy minden egyes települést bevonjanak a könyvellátásba. E téren szigorú rendet kell teremteni s fokozni kell a könyvtárosok felelősségét és a rájuk bízott munka elvégzését.

A népművelési intézmények főigazgatóságának és a helyi művelődésügyi szerveknek nagyon jól kell ismerniük a könyvtárak állományát, differenciáltan kell végezniük ezeknek a gyarapítását s azoknak a könyvtáraknak az állományát kell gyorsabban rejtleszteni, amelyek e

téren lemaradtak.

Ezzel kapcsolatban nagy figyelmet kell fordítani a könyvállomány felhasználásának eredményességére is.

Sok könyvtárban még mindig nagyon alacsony a könyvek forgási sebessége s az állomány jelentős része kihasználatlanul hever. Ennek egyik okát a könyvtárak katalógusainak elhanyagoltságában kell keresnünk. Sok községi, sőt járási könyvtárban teljesen hiányoznak a katalógusok, vagy ha vannak is, elhanyagolt állapotban találhatók. Mindannyiunk előtt világos, hogy katalógus nélkül a könyvtár állománya sötét erdő, amelyben még a könyvtáros sem ismeri ki magát, az olvasóbról nem is beszélve. Minden könyvtárnak kötelességévé kell tenni, hogy az 1955-1956. év folyamán állítsák össze a feltétlenül szükséges katalógusokat.

Zueva beszélt a népművelési intézmények munkájának tartalmi részéről is, s rámutatott arra, hogy mind a kulturotthonokban, mind a könyvtárakban jelentősen meg kell javítani a tudományos atheista propagandát és fokozni kell a harcot az egészséges életmódért.

A SzKP Központi Bizottsága szeptemberi plenáris ülése óta a járási és községi könyvtárak nagy munkát végeztek. Két év alatt ezeknek a könyvtáraknak az állománya jelentős mennyiségű mezőgazdasági könyvvel gyarapodott, a könyvtárak szélesebb körben propagálták az agro-zooteknikai irodalmat, az élenjáró mezőgazdasági tapasztalatokról szóló könyveket s az öszzszövetségi mezőgazdasági kiállítás anyagát. Mind több és több azoknak a könyvtáraknak a száma, amelyek erőteljes alkotó munkát végeznek a könyvvel, olyan munkát, amely szerves kapcsolatban van az élettel és a kolhozparaszt-tömegek munkájával. Ma már szinte minden községi, illetve járási könyvtárnak letéti alapja van az egyes brigádoknál, a majorokban, a távolabb fekvő lakótelepeken s a társadalmi aktívák jól kiépített hálózatának segítségével juttatják el a könyveket a falusi lakosság tömegei közé. Sok járási és községi könyvtár konkrét segítséget nyújt a mezőgazdasági dolgozóknak ahhoz, hogy elszájtítsák a kolhoztermelés élenjáró munkamódszereit.

1954-ben kiemelkedő hazafias munkájukért azzal tüntették ki a moszkvai terület lenini járásában lévő osztrovi községi könyvtárat, továbbá a eskalovi terület buguruszlani járásának területén lévő koptjazevoi községi könyvtárat, valamint a krasznodari határvidék brjuhoveci járásának területén lévő Budenni-kolhoz könyvtárat, hogy résztvehettek az öszzszövetségi mezőgazdasági kiállításon. A felsorolt könyvtárak az agro-zooteknikai könyvek aktív propagálásával jelentős segítséget nyújtottak a kolhozoknak a mezőgazdaság fellendítéséért folyó harcukban.

o o o o o

A pszkovi terület porhovoí Járási Könyvtára úgy szervezte meg a mezőgazdasági gépközlelők könyvellátását, hogy azok munkahelyükön megkaphatnak minden könyvtári könyvet. A könyvtáros ismeri a brigádok munkájának beosztását és az egyes munkahelyeket, a legközelebbi település helyén könyvtárfiókot, illetve vándorkönyvtárat nyit. A porhovoí járási könyvtár ilyenirányu kezdeményezését a terület egyéb könyvtárai is magukévá tették.

Az élenjáró haladó könyvtárak tapasztalata azt mutatja, hogy a könyvpropagandát mindenkor differenciáltan, az egyes csoportok - gépkezelők, földművelők, állattenyésztők, kolhozaktivák, mezőgazdasági értelmiség - igényeinek figyelembevételével kell végezni. Minden könyvtárnak arra kell törekednie, hogy az agrotechnikáról és az állattenyésztésről írt, az élenjáró tapasztalatokat összefoglaló műveket ne csak egyesek olvassák el, hanem a kolhozparasztok százai.

Ennek ellenére egyes járási és községi könyvtárak módfelett lassan szervezik át munkájukat a pártnak és a kormánynak a mezőgazdaságra vonatkozó legutóbbi határozatai szellemében. Ezért elsősorban az OSzSzsZK Művelődésügyi Minisztériuma és annak helyi szervei hibáztathatók, mert még mindig nem nyújtanak kellő módszertani és bibliográfiai segítséget a falusi könyvtáraknak. Nem szabad megfélemednünk arról sem, hogy a könyvtárakba sok fiatal, tapasztalatlan, a könyvek tömegpropagálásának módszereiben még járatlan dolgozó került. Ezeket a kádereket különös figyelemben kell részesítenünk és nap mint nap segítenünk kell munkájukban.

Zueva beszámolójának záróbeszédében hangsúlyozta annak szükségességét, hogy az OSzSzsZK Művelődésügyi Minisztériumának és helyi szerveinek gyökeresen meg kell javítani a művelődésügyi intézmények szervezeti irányítását s emelnie kell azoknak színvonalát, különös figyelmet fordítva a munka tartalmi részének megjavítására.

Azok a feladatok, amelyeket a párt és a kormány a dolgozók kulturális ellátásának megjavítása érdekében tűzött ki, megkövetelik, hogy a művelődésügyi intézmények határozottan változtassák meg az irányítás stílusát s a minisztérium, illetve helyi szervei teljes mértékben javítsák meg munkájukat.

+ * *

A Zueva elvtársnő beszámolóját követő vitában felszólaltak a területi, határvidéki igazgatóságok vezetői és az autonóm köztársaságok művelődésügyi miniszterei. A hozzászólók beszámoltak azokról az érdekes tapasztalatokról, amelyeket a népművelési intézmények szereztek a párt és a kormány által a mezőgazdaság valamennyi ágának gyors fellendítésére kiadott határozatok végrehajtása során...

- Bibliotekar^o, 1955. 5.sz. 21-23.lap.

Oszipov, V.:

SZÜKSÉGES KEZDEMÉNYEZÉS

/Könyv az olvasók tanulmányozásáról/

Ha egy polcra raknánk mindazokat a könyvtártudományi könyveket, amelyek a háboru után jelentek meg, takaros kis könyvtárt kapnánk. E könyvek elemzése során megállapíthatjuk, hogy a könyvtári elmélet, illetve gyakorlat egyes kérdéseit többé-kevésbé alaposan, más kérdéseit viszont csak futólag és felületesen tárgyalta a szakirodalom. Vannak azonban még olyan kérdések is, amelyek kidolgozásra várnak. Ez utolsákhhoz tartozik a könyvtártudománynak olyan fontos területe is, mint a szovjet olvasók érdeklődési körének tanulmányozása.

Ezért érdemel komoly figyelmet és gondos elemzést B. Bank "A szovjet olvasó érdeklődési körének tanulmányozása" című munkája.^{1/}

A broszúra a következő fejezetekből áll: Az olvasó tanulmányozásának jelentősége, céljai és elvei. Az olvasók tanulmányozásának módszerei. Az olvasók tanulmányozásával kapcsolatos munka megszervezése. Olvasóink érdeklődési köre és igényei a könyvtárak megfigyelése szerint. Hogyan áll az olvasók tanulmányozásával kapcsolatos munka?

Vizsgáljuk meg sorjában a levelezőhallgatók számára kiadott tan-könyv tartalmát. Az első fejezet általános bevezetésre emlékeztet, bár a fejezet szerepének lényegesen jelentősebbnek kellene lennie. Hiszen a szerző éppen itt veti fel és itt magyarázza a könyvtári olvasók tanulmányozásának jelentőségére, céljaira és elveire vonatkozó legfontosabb kérdéseket. E kérdések azonban kifejtetlenek maradtak...

Arról a munkáról, amelyet az olvasók tanulmányozásával kapcsolatban folytattak a forradalom előtt, a szerző az első fejezetben mindössze egy bekezdésben emlékezik meg. Nem mondhatjuk, hogy ez helyes, hiszen a forradalom előtti könyvtárak igen nagy munkát végeztek ezen a téren. Munkájukban persze sok hiba volt, sok olyat tettek, amivel ma nem lehetünk

^{1/} Bank, B. V.: A szovjet olvasó érdeklődési körének tanulmányozása. Előadások a levelezőszak hallgatói számára a "Könyvtártudomány" című tantárgyból. Moszkva, Goszkultproszvetizdat /Népművelési Kiadó, 1954. 56 lap. A leningrádi Állami Krupszkaja Könyvtáros Főiskola

megelégedve és komoly kifogásokat emelhetünk ellenük, de az a tény, hogy ezek a kulturális tényezők ösztönözték tanulmányozni az olvasók, különösen pedig a népből származó olvasók széles körének igényeit, megérdemlik - nézetünk szerint - hogy nagy figyelmet fordítsunk munkájukra. Továbbá melyik hallgató értheti meg N. A. Rubakinnak ezt a kifejezését: "empirikritikus bibliográfiai pszichológia" amelyről a szerző egészen úgy beszél, mint valamilyen köztudomásművelődésről.

A broszúra második fejezete - "Az olvasók tanulmányozásának módszerei" - a tankönyv központi része. A szerző azt a feladatot tűzte maga elé, hogy a levelezőhallgatókat megismerteti azokkal az alapvető módszerekkel, amelyek segítségével sikeresen tanulmányozhatjuk az olvasók érdeklődési körét. Helyesen jegyzi meg, hogy az olvasók tanulmányozásának szempontjából feltétlenül meg kell ismerkedni azzal a körzettel, amelyet a könyvtár ellát. Sokoldalúan vizsgálja az alábbi módszereket: a beszélgetéseket és a megfigyelést, az olvasók személyi lapjainak elemzését, a könyvkártyák elemzését, az olvasóknak a könyvről mondott vagy írott véleményét s ezek elemzését, a könyvtár munkájára vonatkozó olvasói vélemények és javaslatok nyilvántartását, a kérdőívek alkalmazását, a statisztikai nyilvántartás anyagelemzését stb.

Ebből a fejezetből a könyvtáros sok hasznos tudnivalót meríthet. Helyesen értékeli a szerző az olvasók tanulmányozásának különféle módszereit. Találónak jegyzi meg, hogy ezek közül a legeredményesebb a könyvtárosnak az olvasóval való beszélgetése. Jól mutatja be a szerző, hogy felesleges túl sok személyi lapot megvizsgálni, s helyesen állapítja meg az egyidőben nagyon közkedvelt kérdőíves módszer tényleges értékét.

A szerző sok hasznos gyakorlati tanácsot ad. Így például, amikor rámutat arra, hogy a személyi lapokat feltétlenül meg kell őrizni, ezt írja: "Ha a könyvtárban nincs lehetőség arra, hogy a már betelt személyi lapokat megőrizzék, nagyon célszerű ha az új személyi lap megnyitáskor röviden beírják "A könyvtáros észrevételei" című rovatba az előző időről felfektetett személyi lap elemzésének eredményeit, továbbá az olvasók érdeklődésére és olvasmányaira vonatkozó fontosabb következtetéseket". A könyvben példát is találhatunk a most ismertetett bejegyzésre.

Egyes esetekben sikerült a szerzőnek - annak ellenére, hogy kénytelen röviden és tömören előadni az anyagot - kapcsolatba hozni az olvasók tanulmányozásának egyik vagy másik módját a könyvtár egész munkájával.

"A személyi lapok tömeges elemzése módját ad arra, hogy meghatározzuk a könyvpropagandával és az olvasás irányításával kapcsolatos intézkedéseket. Ha például megállapítottuk, hogy sok figyelmünk egy év alatt csupán egy-két Komszomolról szóló könyvet vett ki, sőt egyes olvasók egyáltalán nem kértek kölcsön ilyen munkákat, a könyvtáros könyvismertető előadás megtartását veszi programba, könyvkiállításokat szervez és könyvismertető beszélgetéseket készít elő a témával kapcsolatban a műhelyekben és a munkásszállásokon" /23.lap./.

Sajnos, kevés ilyen példát sorolhatunk fel. A szerzőnek nem sikerült a könyvnek ebben a legfontosabb fejezetében teljesen világosan és meggyőzően bemutatnia, hogy az olvasók érdeklődésének tanulmányozása nem öncél, hanem a könyvtár egész munkájának alapja.

A szerző nem mutat rá konkrétan arra, hogy az olvasók tanulmányozása milyen módon viszi előbbre a könyvtáros munkáját, inkább csak általános megállapításokra szorítkozik pl. ilyenekre: "A könyvtárosok megfigyeléseik felhasználásával megtanulták, hogyan kell eredményes olvasóbankétokat szervezni és következtetni tudnak a könyvtár munkájának további mozzanataira, az állománygyarapításra stb." /13.lap/, avagy: "A ki nem elégített igényekre vonatkozó statisztikai adatokat fel kell használni az olvasók tanulmányozásának és a könyvállomány gyarapításának céljaira." /15.lap/

Ezek a megállapítások nem elégítik ki sem a hallgatókat, sem a könyvtárosokat.

Ennek a fejezetnek másik hiányossága véleményünk szerint az, hogy az olvasók tanulmányozására vonatkozó módszerekről igen vázlatos ismertetést ad. Nézzük meg például, mit ír a könyvtár működési körzetének tanulmányozásáról:

"A könyvtáros a sajtó és a helyi szervezetek illetve intézmények anyagának felhasználásával megismerkedik a járás gazdasági életével, földrajzával és történelmi múltjával, továbbá a lakosság termelő tevékenységével, a helyi gazdasági, politikai és kulturális feladatokkal, a lakosság összetételével és életmódjával. Ennek eredményeképpen képet kap arról, hogy milyen konkrét körülmények között, milyen lakosság körében kell végeznie munkáját." /8.lap/

Ez mind igaz, de aki csak egy kicsit is foglalkozott ezzel a kérdéssel, tudja, hogy milyen nehéz a fenti feltételeket a gyakorlatban megvalósítani. Itt is, akárcsak könyvének egyéb részében, csak arra szorítkozik a szerző, hogy utmutatást adjon: mi a teendő, de nem válaszol arra a kérdésre, hogyan kell a feladatot elvégezni.

Mind a szóbanforgó fejezetnek, mind a könyv következő részének az a hiányossága, hogy a szerző nem veszi mindig figyelembe a broszura rendeltetését. A könyvtártudomány tanterve meghatározott számú tanórát irányoz elő "A szovjet olvasó és annak tanulmányozása" c. tantárgy gyakorlati foglalkozásainak céljaira. A levelezőszak hallgatói számára írott tankönyvben megfelelő gyakorlati feladatokat kellett volna adni. Ezek a feladatok hozzásegítették volna a levelezőhallgatókat ahhoz, hogy elemezzék és vizsgálják, hogyan áll az olvasók tanulmányozásának kérdése saját könyvtárunkban és előmozdították volna, hogy másutt már ismert ujitásokat vezessenek be saját munkájukba.

A következő fejezetben/"Az olvasók tanulmányozásával kapcsolatos munka megszervezése"/ helyesen hangsúlyozza a szerző, hogy "az olvasók tanulmányozásával kapcsolatos munka eredményei nemcsak az összegyűjtött anyag mennyiségétől és minőségétől függenek, hanem attól is, hogyan általánosítják ezt az anyagot" /40.lap/. Tudjuk, hogy milyen nehéz az összegyűjtött anyagot hozzáértően és jól általánosítani. Erre

azonban Bank elvtárs könyve sem tanít meg bennünket.

Az olvasók tanulmányozásával kapcsolatos munka szervezésével foglalkozó fejezetről azt várjuk, magyarázza meg a hallgatóknak, hogyan fogjanak hozzá gyakorlatilag ehhez a munkához, hogyan készítsék el a szóbanforgó munkára vonatkozó tervüket. Sajnos, a könyv idézett fejezete csak néhány futójellegű és felületes megjegyzéssel intézi el a kérdést...

Összegezzük megállapításainkat: Bank elvtárs brosurája jókor jelent meg. Az olvasók tanulmányozásával kapcsolatos kérdések már nagyon régen várják a sajtóban való ismertetésüket. Kétségtelenül igaz, hogy a szerző nagy és hasznos munkát végzett, de meg kell állapítani, hogy ezt a témát még alapsabban kell kidolgozni.

= 'Bibliotekar', 1955. 5.sz. 44-48.lap

MEZŐGAZDASÁGI KÖNYVTÁRAK ÉS MEZŐGAZDASÁGI DOKUMENTÁCIÓ

Napjainkban egyre gyakrabban alakulnak nemzetközi egyesületek a különböző tudományágak hivatásos könyvtárosaiból és dokumentációs szakembereiből. Ez az irányzat nyilvánult meg a Könyvtáros Egyesületek Nemzetközi Szövetsége /KENSZ - francia rövidítéssel: FIAB - angol rövidítéssel: IFIA/ Tanácsának Zágrábban tartott legutóbbi ülésén is. A Tanács foglalkozott ezen az ülésen a már meglévő /orvosi, műszaki, színművészeti/ egyesületekkel, s egyben határozatot fogadott el a mezőgazdasági könyvtárak nemzetközi együttműködésére vonatkozóan is. Az egyesületek, bizottságok és egyéb, jelenleg már működő nemzetközi szervek nagy száma mellett kérdés lehet, valóban kívánatos és hasznos-e további új szervezetek létrehozása. Annak megállapításához, célravezető-e valamely új egyesület létesítése, számot kell vetnünk azzal, milyen szolgáltatot fog az tenni.

Egy tudományág viszonylagos autonómiájának tekintetbe vétele egyike azon tényezőknak, amelyek alapján eldönthető a külön egyesület létesítésének szükségessége az illető tudománykörből. Különösen vonatkozik ez a mezőgazdasági és rokontudományokra. A mezőgazdaság egészen speciális terület mind az oktatás és tudományos kutatás, mind az államigazgatás szempontjából. Majdnem minden államnak van külön földművelésügyi minisztériuma, s ennek hatásköre rendszerint kiterjed a rokonterületekre, víz- és erdőügyre, közlekedésre és halászatra is. Természetes tehát, hogy a mezőgazdasági és rokontudományokkal foglalkozó könyvtárak és tájékoztató szolgálatok széleskörű autonómiát élveznek.

Ennek az autonómiának ellenére, vagy éppen emiatt a mezőgazdasági könyvtárak és dokumentációs szolgálatok nem mindenütt elég fejlettek... Igen sok államban nagy hiányosságok tapasztalhatók a mezőgazdasági do-

kumentáció területén, s kifogásolható a mezőgazdasági könyvtárak személyzetének elhanyagolt helyzete is. Minden jel arra mutat azonban, hogy egy nemzetközi akció fokozatosan lehetővé fogja tenni a kedvezőtlen állapotok megjavítását...

A Mezőgazdasági Könyvtárak Nemzetközi Bizottsága régi szervezetének munkája

A múlt tapasztalatai is bizonyítják, milyen hasznos a nemzetközi együttműködés a mezőgazdaság sajátos területén. A második világháború előtti években már működött a Mezőgazdasági Könyvtárak Nemzetközi Bizottsága, amely a Brüsszelben 1935 júliusában tartott Első Nemzetközi Mezőgazdasági Sajtókongresszus alkalmával létesült. A Bizottság elnöke az időközben elhunyt C. L. Barnett, az Amerikai Egyesült Államok Földművelésügyi minisztériuma könyvtárának vezetője, titkára pedig M. S. v. Frauendorfer, a Római Nemzetközi Mezőgazdasági Intézet könyvtárosa volt. Célként azt tűzte maga elé, hogy "az egész világ mezőgazdasági könyvtárainak érdekeit szolgálja és elősegíti azok együttműködését". Körülbelül 20 ország vezető könyvtárosa tartozott ehhez a szervezethez. A Párisban, 1937 augusztusában tartott első hivatalos kongresszus elfogadta a Bizottság alapszabálytervezetét, s elhatározta, hogy csatlakozik a Könyvtáros Egyesületek Nemzetközi Szövetségéhez, valamint a Mezőgazdasági Szakemberek Nemzetközi Szövetségéhez.

Komoly könnyítést jelentett ennek a szervnek a munkájában a régi római Nemzetközi Mezőgazdasági Intézet nagylelkű segítsége, amennyiben rendelkezésére bocsátotta jelentős könyvtárának egész berendezését és értékes állományát.

A Bizottság nemzetközi kapcsolatokat is létesített, s ezek nagyban hozzájárultak terjedelmes munkatervének sikeres megvalósításához. Így jelenhetett meg 1937-ben illetőleg 1939-ben a római intézet /ma: Közélelmezési és Mezőgazdasági Szervezet [FAO] irányítása mellett "Aperçu des bibliographies courantes concernant l'agriculture et les sciences connexes" /A mezőgazdasági és rokontudományok kurrens bibliográfiai áttekintése/ és "Bibliothèques agricoles dans le monde et bibliothèques spécialisées dans les sujets se rapportant à l'agriculture" /A világ mezőgazdasági gyűjtőkörű szakkönyvtárai"/ című repertórium. Sajnos, a második világháború megszakította a bizottság működését. A Nemzetközi Mezőgazdasági Intézet könyvtára a FAO birtokába került, s hosszú évek során a FAO szervezetének csak az európai hivatalai vehették igénybe. C. L. Barnett, a bizottság elnöknője időközben elhunyt, titkára pedig megvált a szervezettől.

Egy új nemzetközi bizottságra váró feladatok

Annak ellenére, hogy a Mezőgazdasági Könyvtárak Nemzetközi Bizottsága korlátozott lehetőségekkel rendelkezett a nem is volt hivatalos jellegű szerv, az általa elért kiváló eredmények következtetni engednek arra, mekkora szolgálatot tehet ezen a területen egy nagyszabású nemzetközi együttműködés. A régi Bizottság munkatervén kívül, amelynek több pontját érdemes volna továbbra is megtartani, sok új és fon-

tos feladat megvalósítása várna az új bizottságra. Ilyen pl. a másodpéldányok és kurrens kiadványok, továbbá az újonnan megjelent művekre és időszaki sajtótermékekre vonatkozó adatok kieserítése, vagy a könyvtárakat és dokumentációs mozgalmat érdeklő időszaki események kölcsönös közlése. A bizottság ismét foglalkozhatna az osztályozás /nevezetesen a mezőgazdasági tárgyú művek tizedes osztályozásának/ kérdésével. Tanácsadó szerepet is tölthetne be azzal a céllal, hogy elősegítse az Egyesült Nemzetek Szövetsége technikai segélynyújtási terveinek megvalósítását és támogassa azokat a vállalkozásokat, amelyek az elmaradottabb országok mezőgazdasági könyvtárainak fejlesztését szolgálják. Jó volna, ha az új bizottság ezenkívül a falusi könyvtárak fejlődését is előmozdítaná és közreműködne a tudományok népszerűsítésében is. Végül a bizottság egyik főfeladata volna, hogy személyes kapcsolatot teremtsen valamennyi nemzet könyvtárosai, dokumentációs dolgozói és bibliográfusai között és védelmébe vegye egy mindezekig nem eléggé értékelte könyvtári kollektív szakmai érdekeit.

A Nemzetközi Bizottság helyreállítása

A Mezőgazdasági Könyvtárosok Nemzetközi Bizottságát egy Gand-ban összejövő különértekezleten - közvetlenül a könyvtárak és dokumentációs központok Bruxellesben, 1955. szeptember 11-18.-án tartandó nemzetközi kongresszusa előtt - ismét helyreállítják. Egy kisebb munkacsoport már is foglalkozik ennek az értekezletnek részletes tervével. Az értekezlet nemcsak a Könyvtáros Egyesületek Nemzetközi Szövetségével fogja helyreállítani a kapcsolatokat, hanem a Nemzetközi Dokumentációs Szövetséggel /FID/ is. Az ilyen speciális munkaterületen ugyanis a könyvtárosoknak és dokumentációs dolgozóknak különösen sok közös problémájuk van és szoros kapcsolat létesül közöttük. Még nem lehet tudni, vajon az új bizottság a mezőgazdasággal rokontudományok /erdőgazdaság, közlélelmés, állatorvostan, halászat stb./ könyvtárosait is magába foglalja-e. Mindenesetre kívánatosnak látszik, hogy egyazon szervezet foglalkozzék ezekkel a kérdésekkel, vagy legalábbis szoros együttműködés létesüljön a mezőgazdasági és rokontudományok könyvtárosai között. Az új szerv nem működhetik sikeresen a FAO új állandó bizottságának segítségével és aktív érdeklődése nélkül. A FAO székhelyén, Rómában igen jelentős könyvtár és bőséges mezőgazdasági dokumentációs anyag áll a szervezet rendelkezésére.

A mezőgazdasági könyvtárak nemzetközi együttműködésére vonatkozó részletesebb felvilágosítás nyérése, vagy az új bizottsággal való közvetlen érintkezés céljából a következő címhez lehet fordulni: Sigismund von Frauendorfer Hochschule für Bodenkultur, Wien 18/110. /Ausztria/, vagy T. h. P. Loosjes, Centrum voor Landbouwdocumentatie, Rijkstraatweg 1A Wageningen. /Hollandia/.

= Bulletin de l'UNESCO a l'Intention des Bibliothèques, 1955. 4.sz.
73-75.lap.

TARTALOMJEGYZÉK

Gondosabban irányítsuk a gyermekek olvasását!.....	1
SZPRINA, E.: 200 éves a Moszkvai Egyetemi Könyvtár.....	6
HAZANOV, A.: Hogyan válasszuk ki a könyvet?.....	14
KITOV, D.: A falusi értelmiség - a könyv támasza.....	16
PRIHODA, M.: A közművelődési könyvtárak zenei osztályainak munkája.....	19
SEYFERT, Erika: Két év tapasztalatai a szabadpolccal.....	27
KOŁODZIEJSKA, Jadwiga: A munkaidő normázása a könyvtárakban.....	31
MICHEL, Paul Henri: A központi katalógusok megvalósítása érdekében.....	42
S Z E M L E	
Az OSzSzSzk Művelődésügyi Minisztériumának munkájából.....	49
OSZIPOV, V.: Szükséges kezdeményezés.....	53
Mezőgazdasági könyvtárak és mezőgazdasági dokumentáció.....	71

F.k.: dr. Varjas Béla
Orsz. Széchényi Könyvtár házi soksz.
Bp. V., Guszev-u. 1.